

Jalostuksen tavoiteohjelma

1.1.2025–31.12.2029

PÄIVITYS

MAREMMANO-ABRUZZESE

Hyväksytty rotujärjestön (SSKY) hallituksessa
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt

Sisälllys

1. YHTEENVETO.....	3
2. RODUN TAUSTA	5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	7
4. RODUN NYKYTILANNE.....	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	8
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	21
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	21
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	21
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet.....	23
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	26
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	28
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	29
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	29
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	32
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	33
4.3.4 Lisääntyminen	34
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	34
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	35
4.4. Ulkomuoto	35
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	40
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	44
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	44
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	44
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	45
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	46
Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet.....	46
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	48
7. LÄHTEET	49
8. LIITTEET	50

1.YHTEENVETO

Tärkeysjärjestyksessä Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n tavoitteet rodun kehittämässä ovat seuraavat: geenipohjan laajentaminen, tasapainoisen luonteen ja käyttöominaisuuksien säilyttäminen, terveys ja ulkomuoto. Jalostuksen tavoitteena on vartioivan käyttäytymisen omaava sosiaalinen, hyvähermoinen ja yhteiskuntakelpoinen koira, jonka alkuperäiset käyttöominaisuudet pyritään ylläpitämään. Tämä tavoiteohjelma toimii samalla myös rodun esittelyä, koska siihen on kerätty kattavaa tietoa rodusta, sen historiasta, käyttäytymisestä, terveydestä, ulkomuodosta ja kehityskohteista.

Maremmano-abruzzese on rohkea, valpas sekä perhettään ja eläinlaumaansa kohtaan uskollinen ja luotettava vahtikoira. Se on itsenäinen, rauhallinen ja harkitsevainen luonteeltaan. Koiralla on äärimmäisen hyvä muisti ja se oppii asiat nopeasti. Rodun luonteesta voitaisiin sanoa, että se on hyvä silloin, kun koira vahtii ja hoitaa sille annetun tehtävän tunnollisesti, mutta käyttäytyy alueensa ulkopuolella kuin mikä tahansa hyväkäytöksinen koira. Perheen parissa elävä koira on jo pienenä pentuna sosiaalistettava hyvin ihmisiin ja totutettava ympäristön tapahtumiin. Eläinvahdiksi aiottu pentu sitoutetaan ensisijaisesti eläimiinsä. Rotu ei vartioimiskäyttäytymisensä vuoksi sovellu kerros- tai rivitalolähiöön, vaan tarvitsee aidatun eläinlauman tai alueen vartioitavakseen maaseudulla. Suomessa kokemukset eläinten vahteina työskentelevistä koirista ja pihavahdeista ovat erittäin hyviä. Koirien luonteen tasapainoisuutta seurataan erilaisilla luonnetesteillä.

Maremmano-abruzzese on lukumääräisesti pieni rotu Suomessa. Kasvatustyön pohjana ovat italialaiset tuontikoirat. Monimuotoisuuden ja jalostuspohjan laajuuden turvaamiseksi eri sukuisten tuontikoirien hankkiminen on tällä hetkellä välttämätöntä, ja Suomessa jo olevia yksilöitä tulisi ottaa käyttöön monipuolisemmin.

Rodussa esiintyy tulehduksellisia vaivoja, joista eniten ihotulehduksia. **Lonkkakuvatuista koirista 64% on terveitä (A- ja B-lonkkaisia). Tarkastelukautena vuosina 2014–2022 on kuvausprosentti ollut 35%.** Kuvattujen koirien määrän tulisi nousta vähintään 50 %:iin koirakannasta rodun yleisen lonkkaterveyden parantamiseksi ja työkykyisyyden ylläpitämiseksi. **Kynnärnivelterveys on 94 %.** Rodun lisääntymiskäyttäytyminen on luonnollista, ja nartut ovat erinomaisia emiä. Terveyskysely koirien omistajille on alkanut v. 2017. **Se on jatkuvasti avoinna ja sen avulla keräämme tietoa rodun terveydestä, luonteesta ja käyttäytymisestä.** Yhteenveto terveyskyselystä on tehty 2.2.2024 ja tuloksia 183:sta koirasta on esitetty tässä tavoiteohjelmassa (Liite 1).

Maremmano-abruzzesen tyypilliset rotupiirteet, jotka erottavat sen muista valkoisista laumanvartijaroduista, ovat nähtävissä koiran päässä, takaosassa, hännässä sekä turkissa. Ulkomuodollisia tärkeitä haasteita ja tavoitteita ovat jääkarhumainen pää hymyilevine ilmeineen ja lantion oikea kaltevuus, joka vaikuttaa siihen, että koira kantaa häntänsä tyypillisesti alhaalla. Rodunomainen turkki on suora ja valkoinen. Päällyskarva on karkeaa ja lasimaista, josta liika kuivuessaan varisee pois. Alusvilla kasvaa runsaaksi talvella. Rakenteeltaan koira ei saa olla raskas, koska sen on kyettävä tarvittaessa nopeaan liikkumiseen. Rento, joustava ja maatavoittava ravi on rodunomainen liikkumistapa, pää on selkälinjan jatkeena. Näyttelyissä ja jalostustarkastuksissa arviot koirista ovat olleet varsin hyviä.

Lonkiltaan ja kynnärniveliltään terveitä, luonnetestattuja, käyttöominaisuuksiltaan hyviä ja 24 kk täyttäneitä koiria suositellaan jalostuskäyttöön. Yhdistelmien sukusiitosasteeksi suositellaan alle 6,25 % viidellä polvella laskettuna ja sukukatokertoimeksi vähintään 0,90 neljän polven sukutaulussa. Näyttelytuloksia tulee olla kaksi, joista toinen vähintään arvosanalla erittäin hyvä ja toinen erinomainen. Toinen tuloksista on saatava yli **18 kk iässä**. Vaihtoehtona on ulkomuodon jalostustarkastus. Pentueen rekisteröinnin ehtona ovat PEVISA-määräykset: Vanhempien lonkkien on oltava A-, B- tai C-astetta ja C-lonkkaisen parina on käytettävä A- tai B-lonkkaista koiraa. Kynnärniveliltään 1-astetta olevalle koiralle on käytettävä 0-asteista vastapuolta. Koirakohtainen

jälkeläisrajoitus on 20 pentua/koira sen elinaikana rodun geneettisen monimuotoisuuden takaamiseksi. Pentue, jossa raja ylittyy, rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan. Jälkeläisrajoitus, joka alkoi vuodesta 2020, on selvästi lisännyt eri urosten ja narttujen käyttöä jalostuksessa vuosien 2014–2023 aikana. Sitä on tarpeellista jatkaa myös tämän tavoiteohjelman aikana, koska tehollinen populaatio on edelleen kriittisen pieni.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Rotumääritelmä sanoo maremmano-abruzzesen käyttötarkoituksesta seuraavaa: ”Paimenkoira, jonka pääasiallinen käyttötarkoitus on lammasmaalojen suojeleminen ja maatalon vartiointi”.

Rotumääritelmässä on myös seuraava lyhyt historiaosuus: ”Tämä ikivanha lammasmaalojen vartija polveutuu paimenkoirista, joita Abruzzon lammastilalliset edelleen käyttävät, sekä Toscanan ja Latiumin Maremmalla käytetyistä paimenkoirista. Nämä kaksi vanhaa rotua ovat sekoittuneet luontaisesti toisiinsa varsinkin 1860-luvulta lähtien, kun lammasmaaloja on siirretty vuodenaikojen mukaan alueelta toiselle”.

Kansainvaellusten aikoihin laumanvartijoiksi sopivia koiria levisi paimentolaisten mukana Välimeren maihin. Marcus Terentius Varro (37 eKr) kuvailee maataloutta käsittelevässä kirjassaan ”*Res Rusticae*” suurta valkoista koiraa, jota paimenet käyttivät lammasmaalojen suojelejoiksi, seuraavasti: ”Suurikokoinen, kaunistunut, jolla ylähuuli peittää hampaat, riippuvat korvat, leveä hartiasetu ja niska, suoraselkäinen. Häntä on raskas ja haukunta on syvä-ääninen. Koira on ennen kaikkea valkoinen”. Kuvaus sopii hyvin tämänkin päivän m-a:han, vaikka se on yli 2000 vuotta vanha. (CPMA, ENCI, 2015) Varro sijoitti nämä vahdit Italiaan, Espanjaan ja Kreikkaan sekä kuvaa tarkasti koirien työskentelytapaa. Keskiajalta löytyy todisteita tyypiltään vakiintuneesta maremmano-abruzzesesta kirkkojen maalauksista ja veistoksista. Rotu on siis vanha vahtikoirarotu jo antiikin ajoista alkaen. Sen luonne ja ulkomuoto ovat vuosituhsien aikana muotoutuneet itsenäiseen, vaihtelevissa luonnon olosuhteissa tapahtuvaan työhön, jossa vaara uhkaa petoeläinten tai ihmisvarkaiden taholta. Maremmano-abruzzeset ovat aina liittyneet Italian lammastalouden kehitykseen. Lampaiden siirtäminen Apulian tasangoilta Abruzzon vuoristoon kesälaitumille tapahtui vuosisatojen ajan samoja vuoristoreittejä (tratturi) pitkin paimenten ja koirien avulla. Nykyään pidemmät matkat lampaat ja koirat siirretään kuorma-autoilla, mutta lyhyemmät valetaan lauman kanssa laitumelta toiselle kuten ennenkin. Tänä päivänä maremmano-abruzzesea arvostetaan suuresti eläinlaumojen vartijana, sillä vartioimattomat laumat ovat edelleen otollista saalista petoeläimille ja villiintyneille koirille. Italiassa lampaat ovat tiiviisti ryhmässä laiduntavia ja, 300–400 lampaan ketrasta vartio tavallisesti neljästä kuuteen koiraa. Perinteisesti lauman mukana kulkee paimen, mutta koirien on oltava niin sitoutuneita lampaisiinsa, etteivät jätä niitä, vaikka paimen poistuisi.

Rotu on noussut avainasemaan myös Italian susien suojelussa. Susia joutuu vuosittain laittomasti tapetuksi, koska ne ovat vaaraksi lampaankasvatukselle ja muiden kotieläinten pidolle. Suojelun ansiosta sekä susi- että karhukannat ovat jälleen voimistuneet. Koirien suojelussa laumojen pedot joutuvat etsimään ravintonsa muualta. Rotua käytetään meillä Suomessa ja muissa maissa myös siipikarjan, nautaeläinten, alpakoiden ja muiden kotieläinten vartijana kuten myös kotialueiden ja omaisuuden suojelejana.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Italiassa rodun varsinainen rekisteröinti alkoi vuonna 1940, jolloin 17 yksilöä rekisteröitiin ja näyttelyt alkoivat yleistyä. Koiria rekisteröitiin kahteen eri rekisteriin kotiseutunsa mukaan. Maremman seuduilta rekisteröitiin rikkaiden maanomistajien koiria maremmanoina ja Abruzzon paimenten koirat rekisteröitiin abruzzeseina.

Ulkomuototuomari professori Giuseppe Solaro sai Italian Kennelliitolta (ENCI) tehtäväkseen selvittää koirien alkuperän sekä sen, oliko kysymyksessä yksi vai kaksi eri rotua. Selvityksensä perusteella professori Solaro laati rotumääritelmän, jonka ihanteeseen molemmat alkuperätyypit sopivat. Hän päätyi lopputulokseen, jonka mukaan koirat olivat aina sekoittuneet toisiinsa kesä- ja talvilaitumia vaihdettaessa. Rotumääritelmä tuli virallisesti voimaan 1958, jolloin myös noita kahta tyyppiä edustavat seurakunnat yhdistyivät ja nimeksi tuli Circolo del Pastore Maremmano-Abruzzese (CPMA). Rodun

nimeksi päätettiin ottaa Cane da Pastore Maremmano e Abruzzese eli lyhyemmin maremmano-abruzzese.

Rotu levisi Englannin kautta Maremma Sheepdog -nimellä Skandinaviaan 1970-luvulla. Polemiikki rodun nimestä ei suinkaan loppunut. 1980-luvulla Abruzzon alueen asukkaat alkoivat entistä voimakkaammin protestoida sitä vastaan, että rotua muissa maissa aivan liian usein ja virheellisesti kutsuttiin maremmaksi tai maremmanoksi. Nimikiista eteni 1980-luvun lopulla jo siihen pisteeseen, että ENCI:ltä pyydettiin selvitystä, oliko tarvetta tunnustaa kahden eri rodun olemassaolo. ENCI ei nähnyt tarvetta rodun jakamiseen, joten rodun nimi on yhä edelleen maremmano-abruzzese.

Italian rotuyhdistys otti tämän jälkeen yhteyttä eri maiden rotuyhdistyksiin ja pyysi niitä huomioimaan rodun oikean virallisen nimen. Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry halusi tukea Italian rotuyhdistyksen (CPMA) pyrkimystä pitää rotu yhtenäisenä ja teki syksyllä 1993 esityksen Suomen Kennelliitto ry:lle rodun nimen muuttamisesta maremmano-abruzzeseksi. Lyhennyksenä voidaan käyttää m-a. Muualla maailmassa rodusta käytetään useasti lyhennettä PMA (Pastore Maremmano-Abruzzese).

Sukulaisrodut, joiden kanssa maremmano-abruzzesella on yhteinen kehityshistoria

Laumanvartijarotuja on lähes kaksikymmentä ja viisi niistä kuuluu ns. valkoisiin laumanvartijoihin. Näitä ovat maremmano-abruzzese Italiasta, kuvasz Unkarista, slovakiancuvac Slovakiasta, owczarek podhalanski Puolasta sekä pyreneittenkoira Ranskasta. Alun perin näiden koirien arvellaan polveutuvan suurista Aasian vuoristoissa tuhansia vuosia sitten vaeltaneista molossityyppisistä koirista. Tiibetin ylängöllä 3000–4000 vuotta sitten elänyttä tiibetinmastiffia muistuttavaa koiraa pidetään kaikkien molossityyppisten koirien kantarotuna. Nämä suuret koirat seurasivat vaeltavia heimoja ja niiden laumoja Aasiasta länteen. Heimojen asettuessa Euroopan eri vuoristoalueille, kuten Karpaateille, Alpeille, Tatralle, Pyreneille ja Apenniineille, kehittyi jokaiseen niistä oma vahtikoira-rotunsa. Ei tiedetä, missä järjestyksessä ja milloin tarkemmin ottaen rodut syntyivät. Paimenille koiran suoriutuminen työstään on ollut jalostusvalinnan lähtökohta. Rodut ovat eriytyneet toisistaan ja vakiintuneet, kun ne ovat jääneet omille alueilleen. Geenipohja on sitten kehittynyt ja sekoittunut kulloisellakin alueella eläneiden koirien kanssa, kun laumoja on viety rajojen yli. Koiria ei silloin vahdittu kuten nykyään tehdään, jos halutaan olla varmoja polveutumisesta.

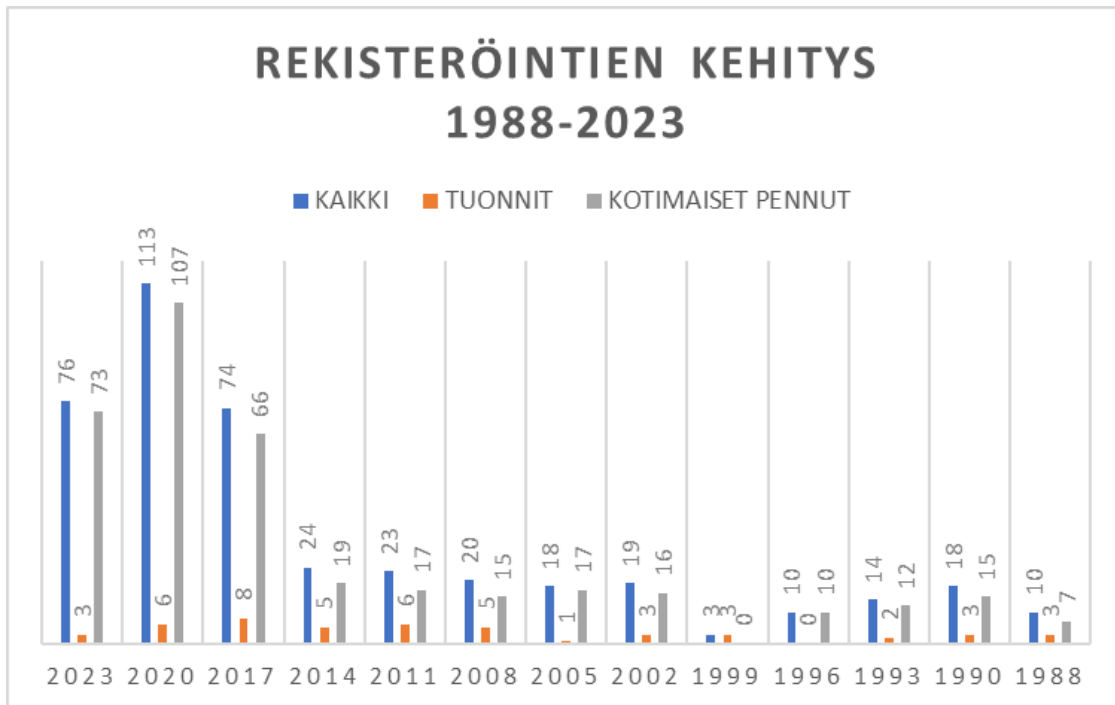
Eri linjat Suomessa

Täysin toisistaan poikkeavia sukulinjoja Suomessa ei tällä hetkellä ole.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Rodun historia Suomessa alkoi vuonna 1978, kun ensimmäinen maremmano-abruzzese tuli Suomeen. Aluksi koiria tuli Ruotsista, jonne rotu oli tullut Englannista. Kiinnostuksen kasvaessa koiria ryhdyttiin tuomaan suoraan Italiasta sekä kenneleistä että lampaankasvattajilta. Kenneleistä tulleet koirat olivat rakenteeltaan kevyempiä ja ulkomuodoltaan ”hiotumpia” verrattuna monesti hyvin raskaisiin työkoiriin. Kasvatustoiminta Suomessa alkoi vuonna 1988, ja ensimmäinen pentue syntyi Ahvenanmaalla Viveca ja Volmar Widbergin Mazzarella-kennelissä. Aluksi rotu kasvoi määrällisesti hitaasti, ja vasta vuodesta 2007 lähtien pentueitten määrä on vuosittain noussut.

Ajalla 2014–2023 Suomessa on rekisteröity 793 koiraa. Näistä on Suomessa syntyneitä pentuja 755. Tuontikoiria on rekisteröity 38 kpl. Ajanjaksona 2014–2018 (5v.) kotimaisia pentuja rekisteröitiin 243 kpl ja tuontikoiria oli 23 kpl. Vuosina 2019–2023 (5v.) kotimaisia rekisteröintejä oli 512. Tuontikoiria oli 15 kpl. Viiden viimeisimmän tarkasteluvuoden aikana kotimainen pentutuotanto on kasvanut yli kaksinkertaiseksi ja tuontikoirien määrä on laskenut.

Kaavio 1. Rekisteröintimäärät Suomessa vuosina 1988–2023.

Pentujen kysyntä on viime vuosina kasvanut. Tähän on vaikuttanut tiedon lisääntyminen yleisesti laumanvartijoista ja maremmo-abruzzesen erinomaiset käyttökokemukset lammasvahtina sekä maaseudun pihojen suojelejana. Myös sudensuojeleuhjelman toteutuminen ja susikannan leviäminen laajemmin ympäri Suomea on saanut monet lampurit päättämään koirien ottamiseen.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotuyhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry perustettiin 9.6.1990 Mynämäellä ja merkittiin yhdistysrekisteriin 18.11.1992. Seura on ollut Suomen SeurakoiraYhdistys ry:n (SSKY) alainen rotu ja sen jäsenyhdistys vuodesta 1997 lähtien sekä Suomen Kennelliitto ry:n ja Varsinais-Suomen kennelpiirin jäsen. Vuonna 2014 yhdistyksemme kotipaikaksi vaihtui Nurmijärvi ja kennelpiiriksi Uudenmaan kennelpiiri. Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry on ollut Suomen Kennelliiton hyväksymä rotuyhdistys (aiemmin rotua harrastava yhdistys) 16.8.2001 lähtien. Seuran toiminta kattaa koko maan, ja sen tavoitteena on tehdä rotua tunnetuksi sekä neuvoa ja opastaa rodusta kiinnostuneita. Seura järjestää vuosittain kaksipäiväisen kesäpäivätapahtuman, jonka yhteydessä on pidetty jalostustarkastuksia, luonteentestauksia, epävirallisia näyttelyitä ja asiantuntijoiden luentoja. Pyrimme myös olemaan esillä rodun kanssa erilaisissa maatalousalan tapahtumissa kuten Farmari ja Okra maatalousnäyttelyissä. Turvakarri-jäsenlehteä julkaistaan kaksi kertaa vuodessa. Seuralla on omat kotisivut <http://www.maremmano-abruzzese.fi/> ja viralliset tiedotussivut <https://www.facebook.com/suomenmaremmanoabruzzeseseura/>. Lisäksi Facebookista löytyvät keskustelusivut ”Suomen maremmano-abruzzese harrastajat” ja ”Maremmano-abruzzese asiallisesti some”. Seuralla on myös pentuvälitys jäsenkasvattajille. Yhteydet Italian m-a yhdistykseen (Circolo del Pastore Maremmano-Abruzzese eli CPMA) toimivat erinomaisesti. **Suomen Maremmano-Abruzzese ry:n uudet säännöt astuivat voimaan 16.5.2023.**

Rotuyhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Vuonna 2019 varsinaisia jäseniä oli 44 kpl, perhejäseniä 7kpl ja pentujäseniä 10 kpl, yhteensä 61 kpl. Vuonna 2020 varsinaisia jäseniä oli 41 kpl, perhejäseniä 5 ja pentujäseniä 7, yhteensä 53 kpl. Vuonna 2021 varsinaisia jäseniä oli 53 kpl, perhejäseniä 6 kpl ja pentujäseniä 20 kpl, yhteensä 79 kpl. Vuonna

2022 varsinaisia jäseniä oli 45 kpl, perhejäseniä 5 kpl ja pentujäseniä 9 kpl, yhteensä 59 kpl. Vuonna 2023 varsinaisia jäseniä oli 43 kpl, perhejäseniä 5 kpl ja pentujäseniä 9 kpl, yhteensä 57 kpl. Jäsenmäärä on pieni. Kasvattajien toivotaan liittävän kaikki pentujen ostajansa seuran jäseniksi ensimmäisen vuoden ajaksi ja antavan tietoa toiminnasta, jotta kaikilla säilyisi mielenkiinto myös jatkaa jäsenyyttään.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n hallitus valitsee jalostusneuvojan tai jalostustoimikunnan jäsenet. Tällä hetkellä jalostusasioita hoitaa kolme toimikuntaan valittua jäsentä, joiden toimikausi on 2023–2026. Jalostusneuvoja tai -toimikunta valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan (JTO 2011–2014, 6.6.1).

Jalostustoimikunnan tehtävänä on tiedottaa ja neuvoa, kerätä ja hyödyntää tietoa, seurata rodun tilaa eri ominaisuuksissa sekä kartoittaa ja vastustaa perinnöllisiä sairauksia. Jalostustoimikunta laatii tavoite- ja toimintaohjelmia ja huolehtii yhteydenpidosta jalostustoimikunnan ja muiden rodun harrastajien, esimerkiksi ulkomaisten rodun yhdistysten välillä. Sen tulee soveltaa käytäntöön myös Kennelliiton ulkomuototuomariohjeistusta liioitelluista rotupiirteistä. Jalostustoimikunnan tehtävänä on turvata suunnitelmallisesti rodun jalostuksellinen tulevaisuus.

Jalostustoimikunta

- seuraa rodun kehitystä Suomessa ja ulkomailla sekä erityisesti rodun kotimaassa, ja jakaa rotutietoutta
- toimii puolueettomasti, objektiivisesti ja rodun parhaaksi, huomioiden koko käytettävissä oleva koirapopulaatio
- kerää ja jakaa tietoa kokonaisvaltaisesti rodun terveydestä, luonteesta, käyttöominaisuuksista ja ulkomuotoseikoista
- pitää yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin rotuyhdistyksiin sekä kasvattajiin ja ohjaa ja neuvoa uusia kasvattajia ja urosten omistajia
- järjestää koulutustilaisuuksia ja valmistaa koulutusmateriaalia sekä jalostusta käsitteleviä artikkeleita
- seuraa rodussa tapahtuvia muutoksia ja tiedottaa rotujärjestölle ja jäsenistölle niiden mahdollisista vaikutuksista rotuun
- kantaa päävastuun JTO:n ja PEVISA-ohjelman laatimisesta, päivityksestä ja seurannasta
- käsittelee viiveettä rodun poikkeuslupa-anomukset ja muut lausuntoa vaativat asiat sekä vastaa näihin kirjallisesti ja tarvittaessa perustelee kantansa. Poikkeuslupa-anomuksiin liittyvissä lausunnoissa on tuotava esiin täyttääkö yhdistelmä rodun JTO:n suositukset jalostuskoirille
- seuraa viranomaisten sekä Kennelliiton ja FCI:n (Fédération Cynologique Internationale) koiranjalostusta koskevia määräyksiä ja suosituksia sekä tiedottaa niistä jäsenistöään

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Perinnöllinen monimuotoisuus, sen merkitys ja hallinta

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa eli erilaisia geenipareja, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin, allergioihin ja ilmetä

heikentyneinä lisääntymisominaisuuksina. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua. (Suomen Kennelliitto, *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja*)

Kun perinnöllistä vaihtelua on paljon, pysyvät resessiiviset, sairauksia aiheuttavat mutaatiot harvinaisina. Runsaan heterotsygotian ansiosta todennäköisyys sille, että pentu perisi saman haitallisen mutaation molemmilta vanhemmiltaan, on pieni. Jos rodun kanta pienenee tai jotain yksittäistä koiraa käytetään runsaasti jalostukseen, sairausmutaatio leviää laajemmin rotuun. Kannan sukulaistuessa urosten ja narttujen sukutauluissa esiintyy yhä todennäköisemmin yhteisiä esivanhempia. Sukusiitoksen lisääntyessä mutaatio alkaa löytää tiensä yhä useammin samaan yksilöön kahta kautta. Näin homotsygoottisten yksilöiden määrän kasvaessa on mahdollista, että rotuun pesiytyy uusi sairaus. (Mäki & Mujunen, 2018)

Monimuotoisessa koirakannassa terveys säilyy parhaiten. Tärkein keino säilyttää rodun perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien ilmaantuminen rotuun on yksittäisen yksilön runsaan jalostuskäytön välttäminen. Toisena keinona on mahdollisimman monen eri koiran käyttäminen jalostukseen ja kolmantena on jalostuskoirien keskinäisen sukulaisuuden välttäminen. (Mäki & Mujunen, 2018)

Suositus yksilön elinikäiseksi jälkeläismääräksi

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2–3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. (Suomen Kennelliitto, *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja*) Harvalukuisissa roduissa, joissa nartut saavat isoja pentueita, voidaan sopivana pitää 1–2 pentuetta/koira. (Mäki & Mujunen, 2018)

Mahdollisimman montaa koiraa olisi käytettävä jalostuksessa ja samojen yhdistelmien toistamista tulisi välttää pienissä koirakannoissa. On parempi käyttää jalostukseen kolmea sisarusta yhden kerran kuin yhtä kolme kertaa, koska sisarusten geenikannat voivat olla hyvinkin erilaiset. Kaksoisastutuksilla saadaan aikaisiksi monipuolisempia geeniyhdistelmiä kuin silloin, jos syntyvät pennut olisivat täyssisaruksia. (Mäki & Mujunen, 2018)

Jalostuskoirien keskinäisen sukulaisuuden välttäminen

Koiranjalostuksessa suositellaan pidättäytymistä sukusiitoksesta erityisesti viiden polven sisällä. Viiden polven perusteella laskettu sukusiitosaste saisi olla korkeintaan 6,25 %. Jalostuksessa kannattaa suosia koiria, jotka ovat vähiten sukua muulle kannalle, koska niillä on sellaisia alleeleja, joita muilla ei ole. Tällöin syntyvien pentujen sukusiitosaste on mahdollisimman alhainen. (Mäki & Mujunen, 2018)

MAREMMANO-ABRUZZESEN JALOSTUSPOHJA VUOSINA 2014–2023

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit. Vuositilasto vuosina 2014–2023 rekisteröidyistä koirista. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	73	131	99	107	102	46	66	53	59	19
Tuonnit	3	3		6	3	3	8	2	5	5
Rekisteröinnit yht.	76	134	99	113	105	49	74	55	64	24
Jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	10	12	14	10	11	6	9	5	6	2
- kotimaiset	9	8	9	4	4	3	5	3	1	
- tuonnit	1	3	4	5	6	3	3	2	5	2

- ulkomaiset	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 8 kk	3 v 2 kk	4 v	2 v 10 kk	2 v 9 kk	4 v	3 v 6 kk	3 v 11 kk	4 v 7 kk	7 v
Jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	11	15	14	13	12	5	8	5	8	2
- kotimaiset	11	14	13	9	10	2	5	4	5	
- tuonnit		1	1	4	2	3	3	1	3	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 8 kk	3 v 1 kk	3 v 5 kk	3 v 3 kk	2 v 9 kk	3 v 2 kk	2 v 10 kk	2 v 9 kk	3 v 4 kk	4 v 4 kk
Sukusiitosprosentti	3,78%	2,46%	2,06%	1,09%	2,19%	0,86%	1,98%	1,02%	2,55%	0,00%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuodesta 1988 vuoteen 2023 mennessä Suomeen on rekisteröity yhteensä 1282 maremano-abruzzesea. Tilaston (Taulukko 1) tarkasteluvuosina (2014–2023) on rekisteröity yhteensä 793 koiraa, joista Suomessa syntyneitä pentuja on 755 kpl. Tuontikoiria on rekisteröity 38 kpl. Vuosien 2018–2023 aikana (6 v.) on Suomessa syntynyt puolet koko maremano-abruzzese kannasta.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoirien määrä vuosina 2014–2023 on ollut 38 kpl. Vuosina 2012–2017 (6v.) tuonteja oli 35 kpl ja viimeisen kuuden vuoden aikana 2018–2023 niitä oli 18 kpl. Tuontikoirien määrä on laskenut puoleen. Koiria on tuotu Italiasta, Venäjältä, Virossa, Ukrainasta ja Norjasta.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen keskimääräinen ikä

Ajanjaksona 2014–2023 jalostukseen käytettyjen urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on n. 3,5 vuotta (2v.8kk- 7v.) Narttujen ikä on n. 3 vuotta (2v.8kk- 4v.4kk). Edellisen JTO:n (2020–2024) aikana tarkastelukautena 2008–2017 urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä oli 4v. ja narttujen 3v.4kk. Vertailu kertoo, että jalostuskoirien keskimääräiset iät ovat laskeneet. Nuorten koirien käyttäminen jalostuksessa on rodulle aina terveydellinen riski, koska monet sairaudet, jotka aiheuttavat ongelmia jälkeläisille, voivat tulla ilmi vasta vanhempana. Rodun keskimääräinen sukupolven pituus on 4 vuotta.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitos, sukusiitosaste

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja. Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär-parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla. Sukusiitosaste riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä. Vain sellaisten yhdistelmien sukusiitosasteita, jotka ovat lasketut saman taustatiedon perusteella, voi vertailla keskenään. (Suomen Kennelliitto, *Sukusiitos*)

Haitat alkavat näkyä, kun yhdistelmän sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen

ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. (Suomen Kennelliitto, *Sukusiitos*)

Yhdistelmien sukusiitosasteeksi suositellaan korkeintaan 6,25 % viidellä sukupolvella laskettuna. (Mäki & Mujunen, 2018)

Sukukatkerroin ilmoittaa kuinka suuri osuus sukutaulun tiedossa olevista esivanhemmista on eri koiria. Se kertoo ainoastaan koiran omasta sukutaulusta (ei siis koko populaation perimän monimuotoisuudesta). Kerroin voi saada arvoja 0–100 % (tai 0–1,0). Jos koiran viiden polven sukutaulussa on tiedossa 60 esivanhempaa, joista 30 on eri koiria, on sukukatkerroin 0,50 eli 50 %. Sukukatkerroin (SKK) kertoo perimän vaihtelun määrästä yhdistelmissä eri tavalla kuin sukusiitosaste. Jos SKK on pieni, on perimän vaihtelua jo menetetty huolimatta siitä, että sukusiitosaste on alhainen. Vain yhdistelmän toiseltakin puolelta tuleva sukusiitos laskee heti SKK:ta – toisen puolen sukusiitoshan ei välttämättä näy lainkaan sukusiitosasteessa. (Suomen Dobermannyhdistys, *Sukukatkerroin*)

Sukusiitosaste on yhteydessä sukukatkerroimeen siten, että sukusiitoskerroimen ollessa korkea, koiralla on myös aina sukukatoa. Korkea sukukatkerroin ei taas ole välttämättä yhteydessä sukusiitosasteeseen. Hyvin ”sukukatoisista” vanhemmista voi syntyä ei-sukusiitetty yksilö, jolla on paljonkin heterotsygotiaa. (Suomen Dobermannyhdistys, *Sukukatkerroin*)

Lähisukulaisten jalostuskäyttö

Ohjeena suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaulussa esiinny useammin kuin kerran (sukukatkerroin on 1,0 eli 100 % sukutaulusta on eri koiria). Neljän polven sukutaulussa sukukatkerroimen tulisi olla yli 0,90 (90 % sukutaulusta eri koiria). Käyttämällä mahdollisimman suurta osuutta rodun tarkoituksenmukaiset valintakriteerit täyttävistä koirista jalostukseen ja välttämällä nartun astuttamista sille kaukaisempaakaan sukua olevalla uroksella saataisiin koirien terveyttä parannettua ja sukusiitosta vähennettyä. Terveys ja hyvä luonne lienevät kuitenkin ensimmäisiä jokaisen pennunostajan kriteereistä. (Mäki, 2000)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Maremmano-abruzzesen vuosittainen sukusiitosaste on ollut vuosien 2014–2023 aikana korkeimmillaan 3,78 % (=keskiarvo yhdelle v.2023 syntyneelle pennulle) (Taulukko 1). Rodun keskimääräinen sukusiitosaste vuosien 2014–2023 aikana on ollut 1,8%. Edellisen JTO:n aikana vuosina 2008–2017 se on ollut 1,14%. Rodun keskimääräinen sukusiitosaste on nousussa.

Luvut ovat aliarvioita, koska Koiranetin laskennat on tehty siinä olevien puutteellisten sukupolvitietojen mukaan. Lisäksi samalla koiralla voi olla eri rekisterinumeroita, jolloin se rekisteröityy eri koiraksi. Myös jalostukseen käytettyjen koirien italialaisessa taustassa viidennen polven jälkeen on paljon samoja koiria, jotka tarkoissa selvityksissä mitä ilmeisimmin nostavat taulukossa olevia vuosittaisia sukusiitosasteita. Rodun vuosittainen sukusiitosaste ei vaikuta vielä tällä hetkellä liian korkealta, koska vuosittain tehtyjen pentueiden keskimääräiset sukusiitosasteet ovat pysyneet pääasiassa alle suosituksen 6,25 % viidellä polvella laskettuna Suomen Kennelliiton Koiranetin puutteelliset sukupolvitiedot ja muut edellä mainitut tekijät huomioiden.

Tehollinen populaatiokoko ja sen laskeminen

Tehollinen populaatiokoko kuvaa rodun geneettistä monimuotoisuutta ja jalostuspohjan laajuutta. Se on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietystä rodusta tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos

rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu. (Mäki 2016, *Tehollinen populaatiokoko*)

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmän tietokannassa tehollinen koko on laskettu jalostuskoirien lukumäärästä. On huomioitava, että laskentakaava antaa yliarvion, koska se olettaa, etteivät jalostuskoirat ole sukua toisilleen ja, että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla. (Mäki 2016, *Tehollinen populaatiokoko*).

Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 \cdot Nu \cdot Nn / (2 \cdot Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän polven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa 1000 yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. (Mäki 2016, *Tehollinen populaatiokoko*).

Taulukko 2. Jalostuspohja 2014–2023 sukupolvijakson, 4 vuotta, mukaan (lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024)

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	57	58	47	42	33	28	24	20	22	19
- jalostukseen käytetyt eri urokset	35	33	32	31	27	18	16	14	15	14
- jalostukseen käytetyt eri nartut	42	41	34	27	24	19	17	15	17	16
- isät/emät	0,83	0,80	0,94	1,15	1,12	0,95	0,94	0,93	0,88	0,88
- tehollinen populaatio	52 (46%)	51 (44%)	44 (47%)	38 (45%)	33 (50%)	25 (45%)	22 (46%)	20 (50%)	22 (50%)	20 (53%)
- uroksista käytetty jalostukseen	5%	8%	10%	14%	14%	16%	16%	17%	17%	17%
- nartuista käytetty jalostukseen	6%	10%	16%	22%	25%	27%	24%	22%	18%	17%

Maremmano-abruzzesen tehollisen kannan koko (Ne) vuosina 2018–2023/sukupolvi

Taulukkoon 2 on laskettu valmiiksi tehollisia populaatiokokoja/sukupolvi. Sukupolven 2020–2023 aikana rodun tehollinen kannan koko (Ne) on ollut 52. Sukupolven 2019–2022 aikana se on ollut 51 ja sukupolven 2018–2021 aikana se on ollut 44. Positiivista on, että vuosina 2014–2023 tehollinen

populaatiokoko on yli kaksinkertaistunut. Nämä luvut ovat yliarvioita. Tehollinen populaatiokoko on kuitenkin kriittisen pieni, mikä aiheuttaa rodun keskimääräisen sukusiitosasteen nopeaa nousua.

Mikäli jalostuksessa käytetään yhtä montaa urosta kuin narttua, lukusuhte isät/emät on yksi (Taulukko 2, per sukupolvi). Mitä pienempi tämä luku on, sitä epätasaisempaa on urosten jalostuskäyttö. Mitä useampi uros on jalostuskäytössä ja mitä lähempänä niiden määrä on narttujen määrää, sitä suurempi osuus rodun geeneistä siirtyy seuraavaan sukupolveen. (Mäki & Mujunen, 2018)

Isät/emät -suhdeluku on kahtena viime vuotena ollut alhaisin koko ajanjaksolla 2014–2023 (0,80 ja 0,83). Uroksia saisi olla enemmän käytössä sukupolven (4 vuotta) aikana. Niiden määrän tulisi olla lähempänä narttujen määrää, jotta suurempi osuus rodun geeneistä siirtyisi seuraavaan sukupolveen.

Rodun sukusiitosasteen suhteellinen kasvunopeus/sukupolvi = $1:(2 \times Ne)$

Heterotsygotian häviämistä kuvaava rodun sukusiitosasteen kasvunopeus ei saisi olla enempää kuin 1 % sukupolven aikana. Vuosittain sukusiitosaste saisi kasvaa korkeintaan 0,25 %. Tätä nopeampi kasvaminen tarkoittaa geneettisen materiaalin köyhtymistä eli liian nopeaa heterotsygotian häviämistä, jolloin tehollinen koko on alle 50. Kannan tehollinen koko on suoraan verrannollinen kannan sukusiitosasteen kasvunopeuteen eli mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin keskinäinen sukulaisuus rodussa lisääntyy ja sukusiitosaste nousee. Suljetussa koirakannassa sukusiitosaste nousee väistämättä sukupolvesta toiseen. Kaikki koirarodut ovat suljettuja kantoja, ellei niissä ole risteytyksiä tai rotuun ottoja. (Mäki, 2007) Maremmano-abruzzesen populaatio ei ole suljettu ja rotuun otot ovat mahdollisia rodun kotimaassa.

Sukupolven 2020–2023 aikana on rodun tehollinen populaatio koko (Ne) on ollut 52. Tämän mukaan laskettuna saadaan sukusiitosasteen suhteelliseksi kasvunopeudeksi/sukupolvi $1:(2 \times 52) = 0,96$ % ja vuosittaiseksi kasvunopeudeksi 0,24 %. Tilanne on siis hieman parantunut sukupolven 2014–2017 ajalta, jolloin vuosittainen kasvunopeus oli 0,56 %.

JALOSTUSKOIRIEN KÄYTTÖMÄÄRÄT

Jotta rodun geneettinen monimuotoisuus olisi turvattu, saisi suosituksen mukaan pienilukuisessa rodussa yhden koiran elinikäinen jälkeläismäärä olla 5 % neljän vuoden rekisteröinneistä. Toisen polven jälkeläismäärä saisi olla 10 % neljän vuoden rekisteröinneistä.

Edellisessä JTO:ssa vuosille 2020–2024 sallittu jälkeläismäärä uroksille ja nartuille laskettiin viimeisten neljän vuoden (2014–2017) rekisteröintien mukaan (217 kpl), jolloin määräksi saatiin 10,85 pentua/koira. Jalostuskoirien käyttömäärien laskennassa huomioitiin myös pentuemääräsuositus (1–2 pentuetta), kun selvitettiin, mitkä urokset ja nartut ylittivät elinikäisen jälkeläismäärän suosituksen. Rajaksi laitettiin 15 pentua. Toisen polven sallituksi jälkeläismääräksi tuli siten 30 pentua/koira.

Tarkasteltavana olevalle ajanjaksolle (2014–2023) sallittu jälkeläismäärä uroksille ja nartuille on laskettu viimeisten neljän vuoden (2020–2023) rekisteröintien mukaan (442 kpl), jolloin määräksi saadaan 21,1 pentua/koira. Toisen polven jälkeläismäärä on 42,2 pentua/koira. Jalostuksen tavoiteohjelmaan vuosille 2020–2024 päätettiin jälkeläisrajoituksesta 20 pentua/koira PEVISAan, jolloin toisen polven jälkeläismääräksi tulee 40 pentua/koira. Näin on syytä jatkaa, koska käytännössä jälkeläisrajoitus on ylittynyt monen koiran kohdalla. Jälkeläisrajoitus on kuitenkin selvästi lisännyt eri urosten ja narttujen käyttöä jalostuksessa, mikä on monimuotoisuuden säilymisen kannalta hyvä asia. Ajanjakson 2014–2023 urosten ja narttujen sallitut jälkeläismäärät on laskettu vuonna 2020 päätetyn jälkeläisrajoituksen mukaan.

UROKSET

Tarkasteluaikana (2014–2023, 10v.) on jalostukseen käytetty 59 eri urosta, joista 37 on ollut käytössä jälkeläisrajoituksen voimassaolo aikana 2020–2023 (4v.). Eri urosten käyttäminen jalostuksessa on paljon kasvanut aikaisemman JTO:n tarkastelujakson (2008–2017 10v.) ajalta, jolloin käytössä oli 30 eri

urosta. Tämä on jälkeläisrajoituksen (20 pentua/koira) ansiota. Tilastoon otetuista 20:stä eniten käytetystä uroksesta (Taulukko 3) on suomalaista kasvatustyötä 10 ja 10 urosta on ulkolaisia uroksia.

Taulukko 3. Vuosina 2014–2023 syntyneet 20 eniten käytettyä urosta. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

#	Uros	Syntymä- vuosi ja tuontikoiran kotimaa	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%- osuus	kumulat .%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>VALKOKULTA</u> i:Juppsguard Alfredo e:Juppsguard Bernina	2012	5	48	6,23 %	6 %	17	135	5	48
2	<u>AMIR BRAVE</u> <u>HEART</u> i:Ermes e:Calliope	2018 Ukraina	3	30	3,89 %	10 %	9	69	3	30
3	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>LUMIUKKO</u> i:Lakeuden Komia Valkokulta e:Guardagregge Domitilla	2017	3	29	3,76 %	14 %	3	12	3	29
4	<u>IMPERIAL CHOICE</u> <u>CASANOVA</u> i:George At Arajani e:Drevnee Bratstvo Tais Afinskaya	2016 Venäjä	4	27	3,50 %	17 %	8	64	4	27
5	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>FERNANDO</u> i:Imperial Choice Casanova e:Lakeuden Komia Miss Venetsia	2020	3	27	3,50 %	21 %	1	8	3	27
6	<u>ARTURO</u> i:Spezzaferro e:Regina	2018 Italia	3	26	3,37 %	24 %	2	8	3	26
7	<u>EVO</u> i:Spezzaferro e:Gea	2016 Italia	3	25	3,24 %	27 %	4	35	3	25
8	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>KODA</u> i:Amir Brave Heart e:Mei Dan Pricipessa Stephanie	2020	4	25	3,24 %	31 %	1	8	4	25
9	<u>SQUARCIONE</u> i:Bruno e:Morra	2011 Italia	3	24	3,11 %	34 %	3	20	3	24

10	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>ILMARINEN</u> i:Lakeuden Komia e:Safiiri e:Mia Gioia Della Collina Di Revigliasco	2017	2	22	2,85 %	37 %	0	0	2	22
11	<u>ALEX</u> i:Juppsguard Martino e:Tina V.D. Lonza	2010 Viro	2	21	2,72 %	39 %	5	31	2	21
12	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>SAFIIRI</u> i:Lakeuden Komia Valkokulta e:Guardagregge Domitilla	2015	2	20	2,59 %	42 %	5	51	2	20
13	<u>GUARDAGREGGE</u> <u>MERISI</u> i:Il Corsaro Di Bellosguardo e:Guardagregge Vissi D'Arte	2013	2	20	2,59 %	45 %	5	33	2	20
14	<u>LA'LULLA</u> <u>LUMPURA LATTE-</u> <u>ALESSI</u> i:Quark Di Selvaspina e:La`Lulla Lumpura Fersinone	2019	2	19	2,46 %	47 %	0	0	2	19
15	<u>MAREUS THE</u> <u>NORTHERN FLY</u> i:Mareus Macello Di Bellosguardo e:Barrea	2019	3	18	2,33 %	49 %	1	7	3	18
16	<u>MATTEO</u> i:Maremma Abruzzi Est Bernhard e:Rozetta	2018 Viro	3	18	2,33 %	52 %	0	0	3	18
17	<u>FARNESE DELL</u> <u>'ANTICA STIRPE</u> i:Brenno Dell`Antica Stirpe e:Selvaggia Dell`Antica Stirpe	2013 Italia	3	16	2,08 %	54 %	3	28	3	16
18	<u>CEDRO DELLA</u> <u>PERLA</u> <u>MAREMMANA</u> i:Highlander Della Perla Maremmana e:Sila	2017 Italia	2	16	2,08 %	56 %	1	8	2	16
19	<u>JUPPSGUARD</u> <u>ARNO</u> i:Cane Bianco Bosco e:Nennella Dell`Antico Tratturo	2015	2	15	1,95 %	58 %	2	18	2	15

20	<u>SAMALINA SMILE</u> <u>ARMANI</u> i:Severnoe Allegro Gregori e:Belyiy Mishka Zena	2020 Venäjä	3	14	1,82 %	60 %	0	0	3	14
----	--	-------------	---	----	--------	------	---	---	---	----

16 urosta vastaa 52 % ajanjakson 2014–2023 pentutuotannosta (kumulatiivinen %). Tämä on kertymä, joka on saatu laskemalla tilastointiajan yksittäisten urosten prosenttiosuudet yhteen. Pentuja on tullut yhteensä 372 kpl. Nämä 16 urosta ovat siis tuottaneet noin puolet ajanjaksolla 2014–2023 syntyneistä 755:stä pennusta. Käytetyistä uroksista 7 kpl on tuontikoiria ja 9 kpl suomalaista kasvatustyötä. 11 eniten käytettyä urosta, joiden pentumäärä ylittää jälkeläisrajoituksen 20 pentua /koira, ovat tuottaneet 304 pentua ajanjakson 2014–2023 syntyneistä 755:stä pennusta, jolloin käytössä on ollut yhteensä 59 eri urosta.

Liian suuri ensimmäisen polven jälkeläismäärä

Numeroilla 1–11 merkityt urokset ylittävät jälkeläismäärillään jälkeläisrajoituksen 20 pentua/koira. (Taulukko 3, sarake Yhteensä pentuja).

Liian suuri toisen polven jälkeläismäärä

Toisen polven sallittu jälkeläismäärä (40 pentua/koira) ylittyy neljällä uroksella. Nämä näkyvät tilastossa seuraavilla järjestysnumeroilla ja sulkuihin merkityillä toisen polven jälkeläismäärillä: 1.Lakeuden Komia Valkokulta (135) 2. Amir Brave Heart (69), 4. Imperial Choice Casanova (64), 12. Lakeuden Komia Safiiri (51).

Lähisukulaisuussuhteita 20:n eniten käytetyn uroksen välillä:

Lakeuden Komia (LK) Valkokulta (järjestyksessä 1.) on LK Lumiukon (järjestyksessä 3.) ja LK Safiirin (järjestyksessä 12.) isä

LK Lumiukolla (järjestyksessä 3.) ja LK Safiirilla (järjestyksessä 12.) on sama emä Guardagregge Domitilla. Uroksilla ovat samoista vanhemmista eri pentueista

LK Ilmarinen (järjestyksessä 10.) on LK Safiirin (järjestyksessä 12.) poika.

Amir Brave Heart (järjestyksessä 2.) on LK Kodan (järjestyksessä 8.) isä.

Imperial Choice Casanova (järjestyksessä 4.) on LK Fernandon (järjestyksessä 5.) isä.

Imperial Choice Casanovan (järjestyksessä 4.) isä on Samalina Smile Armanin (järjestyksessä 20.) isoisä.

Arturolla (järjestyksessä 6.) ja Evolla (järjestyksessä 7.) on sama isä.

Alexin (järjestyksessä 11.) vanhemmat ovat samat kuin Matteon (järjestyksessä 16.) isän vanhemmat.

Guardagregge Merisi (järjestyksessä 13.) on LK Safiirin (järjestyksessä 12.) ja LK Lumiukon (järjestyksessä 3.) emän veli.

NARTUT

Tarkasteluaikana (2014–2023, 10 v.) on jalostukseen käytetty 65 eri narttua, joista 43 on ollut käytössä jälkeläisrajoituksen 2020–2023 (4v.) aikana. Tilastoon otetuista 20:stä eniten käytetystä nartusta 14 kpl on suomalaista kasvatustyötä ja 6 kpl tuontikoiria. Käytettyjen eri narttujen määrä on kasvanut paljon aikaisemman JTO:n tarkastelujakson (2008–2017, 10v.) ajalta, jolloin käytössä oli 32 eri narttua. Jälkeläisrajoitus on selvästi lisännyt eri narttujen käyttöä. 10 eniten käytettyä narttua, joiden

pentumäärä ylittää jälkeläisrajoituksen 20 pentua/koira, ovat tuottaneet 267 pentua tarkasteluajan 755:stä pennusta.

Taulukko 4. Vuosina 2014–2023 syntyneet 20 eniten käytettyä narttua. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

#	Narttu	Syntymävuosi ja tuontikoiran kotimaa	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	<u>GUARDAGREGGE DOMITILLA</u> i:Il Corsaro Di Bellosguardo e:Guardagregge Vissi D'Arte	2013	3	38	4,93%	14	106	3	38
2	<u>MIA GIOIA DELLA COLLINA DI REVIGLIASCO</u> i:Ciclamino Della Collina Di Revigliasco e:Visciola Dell'Antico Tratturo	2015 Italia	3	36	4,67%	8	71	3	36
3	<u>KASANDRA IZ KOROLEVSTVA D'ALLBA</u> i:George At Arajani e:Alessandria Karo	2017 Venäjä	3	26	3,37%	3	12	3	26
4	<u>BEANELLA DI ARAJANI</u> i:Brigante Della Muta Del Vergaro e:Dea Hera Di Arajani	2017 Italia	3	25	3,24%	3	25	3	25
5	<u>BARREA</u> i:Drago Dell'Antico Tratturo e:Forcella	2014 Italia	4	24	3,11%	5	34	4	24
6	<u>LA'LULLA LUMPURA FIUMICELLA</u> i: Guardagregge Merisi e:Atlas	2016	3	23	2,98%	0	0	3	23
7	<u>LAKEUDEN KOMIA LUMIKKI</u> i:Amir Brave Heart e:Mei Dan Pricipessa Stephanie	2020	2	23	2,98%	0	0	2	23
8	<u>LAKEUDEN KOMIA MISS ALESSANDRIA</u> i:Lakeuden Komia Hirmuinen Rölli e:Mia Gioia Della Collina Di Revigliasco	2017	2	22	2,85%	5	40	2	22
9	<u>NENNELLA DELL'ANTICO TRATTURO</u> i:Chino Dell'Antica Tratturo e:Pertercara Dell'Antica Tratturo	2009 Italia	2	21	2,72%	5	34	3	29
10	<u>GUARDAGREGGE EBE</u> i:Il Corsaro Di Bellosguardo e:Guardagregge Vissi D'Arte	2013	2	21	2,72%	5	31	2	21
11	<u>LAKEUDEN KOMIA KRISTALLI</u> i:Lakeuden Komia Valkokulta e:Guardagregge Domitilla	2015	3	20	2,59%	3	21	3	20

12	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>KANTELETAR</u> i:Lakeuden Komia Safiiri e:Mia Gioia Della Collina Di Revigliasco	2017	2	19	2,46%	0	0	2	19
13	<u>CHEVROTT'S MAYA</u> i:Alex e:Guardagregge Ebe	2017	2	18	2,33%	3	25	2	18
14	<u>MEI DAN PRINCIPESSA</u> <u>STEPHANIE</u> i:Mei Dan Della Perla Maremmana e:Tosca Di Arajani	2018	2	18	2,33%	6	48	2	18
15	<u>CHEVROTT'S BIGGIE</u> i:Pastore Transumante Zuccone e:Chevrott`s Maya	2019	2	17	2,20%	1	8	2	17
16	<u>TOSCA DI ARAJANI</u> i:Zizu Di Arajani e:Cleopatra	2011 Italia	3	15	1,95%	10	59	3	15
17	<u>MEI DAN PRINCIPESSA</u> <u>GRACE</u> i:Mei Dan Della Perla Maremmana e:Tosca Di Arajani	2018	2	15	1,95%	1	1	2	15
18	<u>MUSIKAALIN VIOLA</u> <u>TURPEINEN</u> i:Musikaalin Summer Raindrop e:Lakeuden Komia Kristalli	2017	2	14	1,82%	1	7	2	14
19	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>MONALISA</u> i:Imperial Choice Casanova e:Lakeuden Komia Miss Alessandria	2019	2	14	1,82%	1	8	2	14
20	<u>LAKEUDEN KOMIA</u> <u>ÄITITERESA</u> i:Lakeuden Komia Valkokulta e:Guardagregge Domitilla	2015	2	14	1,82%	1	5	2	14

Lähisukulaisuussuhteita 20:n eniten käytetyn nartun välillä:

Guardagregge Domitilla (järjestyksessä 1.) on Guardagregge Eben (järjestyksessä 10.) sisko.

Guardagregge Domitilla (järjestyksessä 1.) on LK Kristallin (järjestyksessä 11.) ja LK Äititeresa (järjestyksessä 20.) emä ja Musikaalin Viola Turpeinen (järjestyksessä 18.) isoäiti.

Guardagregge Domitilla (järjestyksessä 1.) on La`Lulla Lumpura Fiumicella (järjestyksessä 6.) isän sisko.

Chevrott`s Mayan (järjestyksessä 13.) emä on La`Lulla Lumpura Fiumicellan (järjestyksessä 6.) isän sisko.

Chevrott`s Maya (järjestyksessä 13.) on Chevrott`s Biggien (järjestyksessä 15.) emä.

Mia Gioia Della Collina Revigliasco (järjestyksessä 2.) on LK Miss Alessandrian (järjestyksessä 8.) ja LK Kantelettaren (järjestyksessä 12.) emä ja LK Monalisan (järjestyksessä 19.) isoäiti.

LK Miss Alessandria (järjestyksessä 8.) on LK Monalisan (järjestyksessä 19.) emä.

Kasandra Iz Korolevtsva D`Allban (järjestyksessä 3.) äidin isän äidillä on sama sukutaulu kuin Barrean (järjestyksessä 5.) isän isällä. Lisäksi sen isoäidillä on sama sukutaulu kuin Beanella Di Arajanin (järjestyksessä 4.) isoäidillä.

Barrean (järjestyksessä 5.) isoäiti on sama kuin Beanella Di Arajanin (järjestyksessä 4.) isoisäiti, lisäksi Barrean (järjestyksessä 5.) isoisäiti löytyy Beanella Di Arajanin (järjestyksessä 4.) neljännessä polvessa.

Barrean (järjestyksessä 5.) isän emä on sama kuin Nennella Dell`Antico Tratturon (järjestyksessä 9.) emän isän emä.

Mei Dan Pricipessa Stephanie (järjestyksessä 14.) on Mei Dan Principessa Gracen (järjestyksessä 17.) sisko.

Mei Dan Stephanie (järjestyksessä 14.) on LK Lumikin (järjestyksessä 7.) emä.

Mei Dan Principessa Stephanien (järjestyksessä 14.) ja Mei Dan Principessa Gracen (järjestyksessä 17.) isoisäillä on samat vanhemmat kuin Barrean (järjestyksessä 5.) isoisäillä.

Tosca (järjestyksessä 16.) on Mei Dan Principessa Stephanien (järjestyksessä 14.) ja Mei Dan Principessa Gracen (järjestyksessä 17.) emä.

Liian suuri ensimmäisen polven jälkeläismäärä:

Ensimmäisen polven jälkeläisissä jälkeläisrajoituksen (20 pentua/koira) määrän ylittävät järjestysnumeroilla 1–10 listatut nartut (Taulukko 4, sarake Yhteensä pentuja).

Liian suuri toisen polven jälkeläismäärä:

Toisen polven sallittu jälkeläismäärä (40 pentua/koira) ylittyy neljällä nartulla. Nämä näkyvät tilastossa seuraavilla järjestysnumeroilla ja sulkuihin merkityillä toisen polven jälkeläismäärillä: 1. Guardagregge Domitilla (106) 2. Mia Gioia Della Collina Di Revigliasco (71kpl), 14. Mei Dan Principessa Stephanie (48kpl), 16. Tosca Di Arajani (59).

On hyvä, että useampia eri uroksia ja narttuja on tarkasteluajanjaksona 2014–2023 ollut käytössä. Vuonna 2020 alkanut jälkeläisrajoitus on vaikuttanut asiaan paljon. Valitettavasti kuitenkin eniten käytettyjen urosten (20 kpl) ja narttujen (20kpl) kesken on paljon sukulaisuutta, mikä puolestaan ei ole edullista monimuotoisuuden kannalta. Lisäksi useiden narttujen ja urosten pentukiintiö on täyttynyt jo hyvin nuorena ja pentueita on tehty niin nopealla tahdilla, ettei aikaisempien pentueiden terveydestä ole ehditty saada mitään tietoa. Tällä hetkellä tilanne on se, että suuresta määrästä tuotettuja pentueita ei ole mitään tietoa.

RODUN POPULAATIOT MUISSA MAISSA

(Tiedot saatu vain Italiasta, muista maista ei ole uudempia tietoja käytettävissä.)

Italia: Rodun rekisteröityjen koirien historia on suhteellisen nuorta. Vuonna 1980 otettiin Loi- ja Lir-rekistereihin 710 koira. Rekisteröintien määrät pysyivät seuraavat viisi vuotta alle 1000 yksilössä kunnes v. 1990 päästiin jo lähelle 4000 rekisteröintiä. Tämän jälkeen rekisteröintien määrä alkoi vähitellen laskea (Bonanno, 1997). Vuodesta 2008 ovat rekisteröinnit olleet taas nousussa ja tuolloin rekisteröitiin yhteensä 658 koira. Vuonna 2013 rekisteröitiin 805 kpl, 2014 906 kpl, 2015 1031 kpl, 2016 1171 kpl ja 2017 1154 kpl (ENCI). Italiassa on myös lukuisia rekisteröimättömiä työkoiria, joista jatkuvasti pyritään löytämään hyväntyyppisiä koiria rotuun ottojen kautta rekisteröitäviksi.

Rekisteröinnit vuonna 2022 1100 kpl ja vuonna 2023 770 kpl.

Hollanti: Vuosina 1962–2017 on Hollannissa rekisteröity 451 syntynyttä pentua 68 pentueeseen 22:lla eri kasvattajalla. Vuonna 2013 11 pentua, 2014 16 pentua, 2016 17 pentua ja 2017 16 pentua. (Kennel Parcodaini, Eline Jagtenberg)

Saksa: Saksassa on syntynyt vuosien 1994–2016 aikana 281 pentua. 2013 36 pentua, 2014 6 pentua, 2015 16 pentua ja 2016 26 pentua. (Kennel Parcodaini, Eline Jaktenberg)

Englanti: 2013 31 rekisteröintiä, 2014 26 kpl, 2015 27 kpl 2016 40 kpl ja 2017 44 kpl. (Englannin Kennelliitto)

Brasilia: rekisteröinnit 2013 192 kpl, 2014 173 kpl, 2015 138 kpl, 2016 92 kpl ja 2017 152 kpl. Rekisteröintejä yhteensä vuosina 2013–2017 747 kpl. (Rosana Albo, CBKC-Std.Dpt)

Tanska: Koirien määrä on vähäinen. Vuonna 2015 on syntynyt yksi pentue, jossa kahdeksan pentua. Samana vuonna on myös tullut kaksi tuontikoira. (Dansk Kennel Club)

Ruotsi: Ruotsissa on vuonna 2013 rekisteröity 10 koira, joista 4 tuontia, 2014 on rekisteröity 4 tuontia, 2015 1 tuonti, 2016 on rekisteröity 20 koira, joista 5 tuontia ja 2017 8 koira, joista 3 tuontia. (Svenska Kennelklubben)

Norja: Ei rekisteröintejä

Australia: Vuosina 1990–2017 Australiaan on rekisteröity 4904 maremmano-abruzzesea. Viimeisen kymmenen vuoden aikana (2008–2017) rekisteröintejä on ollut 858 kpl 31:lle eri kennelnimelle ja vuonna 2017 niitä on ollut 208 kpl. Lisäksi Australiassa on vähintään saman verran rekisteröimättömiä työkoiria. (ANKC/Shona Hofmeier/ Linda Bagnall, Kennel Casadican)

Viro: Viron Kennelliittoon rekisteröitiin ensimmäinen m-a vuonna 2010. Vuonna 2013 rekisteröitiin Viron Kennelliittoon 5 koira, 2015 4 kpl, 2016 11 kpl, 2017 ei rekisteröintejä. (Estonian Kennel Union)

Venäjä: Venäjällä on m-a:n kasvatustoiminta vilkastunut selvästi viime vuosina. Venäjällä on rekisteröity 10.9.2018 mennessä 3321 kpl. (Makeeva Irina, RKF International Department)

USA: Vuosina 2008–2018 (heinäkuu) on rekisteröity puhdasrotuisina 947 maremmano-abruzzesea. Rekisterin ulkopuolella on suuri määrä koiria. (US Maremma Club)

YHTEENVETO RODUN JALOSTUSPOHJAN LAAJUUDESTA

Rodun jalostuspohja Suomessa on pieni. Tehollinen populaatiokoko (Ne) on Suomen Kennelliiton tilaston mukaan (Taulukko 2) 52 sukupolven 2020–2023 aikana. Tämä on yliarvio tilanteesta ja tarkoittaa sitä, että sukulaistuminen jatkuu ja sukusiitos kasvaa. Tilanne on edelleen kriittinen, mutta kuitenkin hieman parantunut verrattuna sukupolven 2014–2017 (Ne 22) tilanteeseen, mikä johtuu vuonna 2020 voimaan tulleesta jälkeläisrajoituksesta 20 pentua/koira. Eri uroksia ja narttuja on käytetty enemmän jalostukseen.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Tarkasteltavana olevan jakson aikana (v.2014–2023) monilla syntyneillä koirilla on keskenään sekä lähisukulaisuutta (suomalainen kasvatustyö) että sukulaisuutta taustallaan olevien koirien aiheuttamana (italialaisia koiria). Uusia sukulinjoja, jotka sitten pidettäisiin erillisinä, kaivataan kipeästi, koska se lisää monimuotoisuutta rodussamme. Suuri osa terveistä ja hyväluonteisista ”maalaispojista” ja perhekoirista, jotka olisivat potentiaalista jalostusmateriaalia, ovat karsiutuneet pois. Yhtenä syynä on se, että koiria ei luustokuvata. Lisäksi useat maatiiloilla ja eläinten parissa työskentelevistä koirista steriloidaan käytännön syistä ja ovat siten niin ikään pois jalostuksesta.

Vaikka rodun rekisteröinnit ovat viime vuosina hurjasti nousseet ja koiramäärä on lisääntynyt, ei ole helppoa löytää soveliaita uroksia nartuille. Jalostuskoiran tulisi täyttää PEVISA-vaatimukset ja olla hyväluonteinen ja terve. Suomessa on viime vuosien aikana syntynyt useita pentueita, joissa suurin osa pennuista on kuvaamattomia ja lisäksi niiden luonteista tai ulkomuodosta ei ole mitään tietoa. Nämä yksilöt, joista varmasti löytyisi potentiaalisia jalostuskoiria, ovat suuri menetys, joka vaikeuttaa useampien koirien jalostuskäyttöä ja monimuotoisuuden säilyttämistä.

Tuontikoiria ei ole pystytty täysin hyödyntämään, koska useita on jouduttu lopettamaan jo nuorina pahojen luustovikojen takia. Erisukuisia tuontikoiria on myös nykyään vaikea löytää Italiasta uusien geenien saamiseksi, koska vuosittainen rekisteröintien määrä siellä on pieni verrattuna siellä olevaan m-a kantaan. Siellä myös käytetään paljon samoja uroksia jalostukseen. Myös ahdasta sukusiitosta voi

olla koirien lähitaustassa. Rotuun otettujen koirien eri sukuisuudesta ei aina ole takeita. Lisäksi suomalaisten kasvattajien innostus tuoda edes joiltain osin sukulinjoiltaan erilaisia koiria, on selvästi vähentynyt. Muiden maiden kanta on myös peräisin Italiasta, joten niistäkään ei eri sukuisuutta helposti löydy.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Jälkeläismäärään 20 pentua/koira perustuva PEVISA-ohjelma alkoi vuonna 2020 (JTO 2020–2024) ja jatkuu edelleen (JTO 2025–2029).

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Maremmano-abruzzesen rotumääritelmässä (Hyväksytty: FCI 30.8.2021, Kennelliitto 18.11.2021) sanotaan seuraavaa:

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Koiran pääasiallinen tehtävä on lammaslauman ja maatilan vartioiminen ja puolustaminen, ja tämän tehtävän se suorittaa päättäväisesti ja valppaasti, isännälleen ja tämän lähipiirille omistautuen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Vihaisuus tai voimakas arkuus sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

KÄYTTÖTARKOITUS: Paimenkoira, jonka pääasiallinen käyttötarkoitus on lammaslaumojen suojele ja maatilan vartiointi.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Maremmano-abruzzesen tyypillisiä luonteen ominaisuuksia

Maremmano-abruzzese on tyypillisesti laumassa elävä ja työskentelevä koira, jolla on seuraavia luonteen piirteitä: itsenäinen, rohkea, itsevarma, rauhallinen, hyvähermoinen, alueeseensa ja eläinlaumaansa sitoutuva, uskollinen, luotettava, nöyrä laumalleen, hyvämuistinen (pehmeä), ei saalistuskäyttäytymistä. Lisäksi sille on tyypillistä ”on-off” -käytös, mikä tarkoittaa sitä, että koira on omaa aluettaan tai eläinlaumaansa vartioidessaan voimakkaasti puolustava, mutta oman alueensa ja laumansa ulkopuolella tyyni ja lähes välinpitämätön. M-a vartioi periaatteella ”kaikki vieras on mahdollinen uhka”. Kaikkiin muutoksiin omassa ympäristössään koira voi suhtautua hyvin epäilevästi. Koiraa ei kouluteta tehtäväänsä, vaan geneettisesti ohjelmoitu käytös kehittyy kasvun aikana, kunhan koiralle järjestetään tätä tukevat ympäristöolosuhteet. Vartiointikäytös alkaa tavallisesti koiran ollessa noin kaksi vuotta vanha. Koiran vartioimasta alueesta on aina ilmoitettava selkein kyltein ja aidatun alueen portin on oltava lukollinen.

Koiralla on voimakas taipumus sitoutua vartioitaviin eläimiinsä tai kotialueeseensa ja ihmislaumaansa. On koiria, joita on hyvin vaikea saada poistumaan alueeltaan. Oikein pennusta asti lampaisiin sosiaalistettu koira on uskollinen eikä jätä laumaansa. Lampaita vartioiva koira ei saa koskaan häiritä vartioitaviaan yrittämällä ajaa niitä takaa tai leikkimällä niiden kanssa, vaan sen on oltava luotettava. Uskollinen ja luotettava koira vartioi automaattisesti omiaan (=puolustushaluinen). Uskollisuutta ja luotettavuutta pidetään perinnöllisinä ominaisuuksina. (Coppinger, L. & R., 2005)

Eräs laumanvartijoita muista roduista erottava luonteen ominaisuus on, että niillä ei tule esiintyä metsästykseen liittyviä liikemalleja (Coppinger, L. & R., 2005). Bordercollien paimennus perustuu metsästyskäyttäytymiseen, mutta lauman suojelijalla ei saalistuskäyttäytymistä saa näkyä. Oman lauman ”kokoon kerääminen” perustuu siihen, että on helpompi vartioida koossa olevia eläimiä. Paimennuskäyttäytymistä m-a:lla ei ole. Bordercollie on ”paimenkoira” ja maremmano-abruzzese on oikein ajateltuna ”paimenen koira”. Lampaiden joukossa voi siis työskennellä kaksi koirarotua, jotka

eroavat käyttäytymiseltään toisistaan kuin yö ja päivä: paimenkoira karkottaa saalistuskäyttäytymisellään ja vahti antaa turvan lähellään. M-a on aikanaan joutunut hankkimaan itse osan ravinnostaan pyydystämällä pikku jyrjsijöitä ja jäniksiä, joten pikkuriistan metsästämistä voi nähdä nykyisillä koirillakin.

Voimakas dominanssin tai aggression osoittaminen muissa kuin vartiointitilanteissa ei ole normaalia. Stressaantunut koira voi kuitenkin olla herkkä dominoimaan ja kynnyksensä aggressioon on alentunut. Stressi voi johtua koiran vaivoista, sopimattomasta elinympäristöstä tai väärästä käsittelystä. Haukkumalla ilmoittaminen poikkeavista asioista kuuluu m-a:n vartiointikäyttäytymiseen. Koiran kuulo- ja hajuaistit ovat moninkertaisesti herkempiä kuin ihmisen: karhu voi liikkua kahden kilometrin päässä. Koirat, jotka saavat kasvunsa aikana itse oppia mikä on tärkeää ilmoitettavaa ja mikä ei, haukkuvat hyvin maltillisesti. Omistaja oppii tunnistamaan haukkumisen sävystä, koska kannattaa mennä ”kuittaamaan” tilanne, jolloin koira rauhoittuu.

Koiran kuuluu olla nöyrä lampaalleen ja hyvän lammasvahdin nähdäänkin esittävän seuraavia eleitä eläimilleen: koira nuolee lampaan suupieliä, korvia ja peräaukkoa. Se lähestyy niitä varovasti ja kohteliaasti tuijottamatta silmiin. Lampaan edessä koira voi asettua makuu asentoon ja kellahtaa selälleen osoittaen näin aktiivisia alistumiseleitä. Se voi myös nostaa lampaiden edessä etutassuaan päälle sivuun käännettynä. Samoja eleitä näkyy omistajaansa arvostavalla koiralla.

Perheen pienet lapset ovat herkästi m-a:n suojeluksessa. Koira ei välttämättä ymmärrä tilannetta, jossa vieras lapsi ja oma lapsi painivat tai ajavat toisiaan takaa, vaan se saattaa tulkita tilanteen vaaraksi suojeltavalleen ja mennä erotuomarina väliin. Koira on aina valvottava vieraiden ihmisten läsnä ollessa, ja sille on hyvä olla oma erillinen tarha, jonne se voidaan laittaa vierailujen ajaksi tarpeen vaatiessa.

Maremano-abruzzesea kuvataan rohkeaksi koiraksi. Koska se on hyvin reviiri- ja laumasidonnainen, on sen toimintakyky suuri nimenomaan sen ollessa omassa ympäristössään. Oman alueensa ulkopuolella tyypillinen koira esiintyy vaatimattomasti ja rauhallisesti pyrkien välttämään kaikenlaisia ongelmia. Siten sama koira voi olla omalla reviirillään tulta ja tappuraa, mutta muualla varsin huomaamattomasti käyttäytyvä. Pelon osoittaminen on normaalia ärsykkeen ollessa hyvin voimakas, mutta hyvähermoinen koira palautuu pelostaan kohtuullisessa ajassa.

Maremano-abruzzese on hyvämuistinen, koska vahtikoiran on muistettava miltä uhka aiemmin näytti ja mistä se tuli. Tämä ominaisuus asettaa koiran käsittelylle omat vaatimuksensa: koira muistaa erittäin hyvin ja pitkään kohdalleen sattuneet epämieluisat tapahtumat ja omistajan kovat otteet. Puolustushaluisen koiran vastarinta nousee helposti. Se ei siedä fyysisiä kurinpitokeinoja, jatkuvaa komentamista tai elämäänsä puuttumista. Voisi sanoa, että m-a:ta tulee aina pyytää luokse käskemisen sijaan ja ehdottaa maahan menoa komentaminen unohtaen. Neuvottelu tuottaa tulosta. Toisaalta luonteen pehmeys on edullinen asia, koska myös hyvät tapahtumat jäävät koiran mieleen. Positiivisesti vahvistamalla, siis palkitsemalla ja kehumalla, suoritettu opettaminen tuottaa nopeasti tulosta. Pentuna tapaamansa ystävälliset ihmiset koira useimmiten muistaa vielä aikuisenakin.

Palveluskoirille tyypillinen miellyttämisen halu puuttuu maremano-abruzzeselta, joten se ei ole hyvä rotuvalinta palveluskoiraharrastuksiin, joissa edellytetään suurta tarkkaavaisuutta ja herkeämätöntä kuuliaisuutta omistajan antamille ohjeille. Kaikille sopivia lajeja leppoisaan harrastamiseen ovat jäljestäminen ja vetäminen, mutta osalla yksilölliset kyvyt taitavan omistajan käsissä yltyvät muihinkin lajeihin. M-a on vilkkausasteeltaan rauhallinen, joten se ei yleensä kykene sellaisiin näyttäviin ja nopeisiin suorituksiin kuin perinteiset palveluskoirat. **Terveyskyselyssä tiedusteltiin omistajien (183 vastausta) mielipiteitä koiriensa vilkkausasteista asteikolla 1–5, rauhallinen - vilkas. Tulokset: 21,9 % vastaajista oli sitä mieltä, että koira on rauhallinen (1), 29,5 % oli sitä mieltä, että koira on suhteellisen**

rauhallinen (2), 25,7 % oli sitä mieltä, että koira oli melko vilkas (3) ja 23 % piti koiraansa vilkkaana tai erittäin vilkkaana (4 ja 5). (Liite 1)

M-a on itsenäinen koira, joka on tottunut tekemään itsenäisiä päätöksiä. Ihmislaumassa eläessään se on kuitenkin saatava ymmärtämään, että vastuu vieraista on omistajalla. Tämä ymmärrys muotoutuu koiralle, kun sitä käsitellään oikeudenmukaisesti ja päättäväisesti ja sille opetetaan päivittäisiä tottelevaisuus asioita. Johtajuutta ylläpidetään aina positiivisen yhdessä tekemisen ja käsittelyn avulla, jolloin koira taipuu vapaaehtoisesti arvostamansa omistajan tahtoon vaikeammassakin tilanteissa.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Rodun perusluonteissa ei ole eroja eri maiden populaatioiden välillä johtuen siitä, että myös muiden maiden kanta perustuu italialaisiin tuontikoiriin. Italialaisissa työkoirissa luonne on aina ulkomuotoa tärkeämpi, mikä ei tarkoita sitä, etteivätkö lampurit arvostaisi myös hyväntyyppisiä työkoiria. Kasvattajia on kannustettu pitämään yllä rodun alkuperäisiä työskentelyominaisuuksia. Jotta rotu säilyisi terveenä, elinvoimaisena ja hyväluonteisena, kantaa vahvistetaan säännöllisesti ottamalla lampurien rekisteröimättömiä koiria rotuun oton kautta jalostusmateriaaliksi. Huonot ja epäsoivat luonteet eivät pääse yleistymään rodun kotimaassa, koska koiria käytetään siellä edelleen alkuperäisessä työtehtävässään isoilla aitaamattomilla alueilla. Koirien on sallittava turistien liikkuminen reagoimatta heihin. Luonteen testaus kuuluu Italiassa automaattisesti ulkomuodon tarkastuksen yhteyteen (Test Morfologico – Caratteriale = TMC-testi), ja vain luonneosion läpäissyt koira tarkastetaan myös ulkomuodoltaan. Meillä Suomessakin tulisi ymmärtää, että pohjimmiltaan m-a on kuitenkin ”työläinen” eikä varsinainen seurakoira, vaikka myös tämä tehtävä monelta onnistuu.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rotumääritelmässä (Hyväksytty: FCI 30.8.2021, Kennelliitto 18.11.2021) sanotaan seuraavaa: KÄYTTÖTARKOITUS: Paimenkoira, jonka pääasiallinen käyttötarkoitus on lammaslaumojen suojele ja maatilän vartiointi.

Maremmano-abruzzesen alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut ja on yhä laumojen suojele ja omaisuuden vartiointi. Tehtävänsä koirat hoitavat kotimaassaan aina laumana. Koirien määrä riippuu vartioitavan lauman suuruudesta ja petotilanteesta. Tavallisesti noin 300–400 lammasta vartioi neljästä kuuteen koira. Koirat ovat yleensä sukulaisia keskenään, ja pennut kasvavat aikuisten koirien ohjaamina tehtävänsä. Jos tarve on vain kahdelle koiralle, on niiden parasta olla uros ja narttu. Uhkaavan tilanteen oikein arvioimiseksi koiran on oltava erittäin hyvähermoinen ja harkitseva. Koiraryhmässä eläminen ja alistuminen siinä vallitsevan hierarkian sanelemille säännöille muovaavat koiralle päättäväisen ja tasapainoisen luonteen ja opettavat sen toimimaan täydellisesti yhteistyössä muiden koirien kanssa (CPMA, ENCI, 2015). Suojeluvietin tulee olla erittäin vahva, ja koiran on oltava niin rohkea ja peloton, että se pystyy tarvittaessa uhmaamaan petoeläintä kuten sutta. Aiemmin etenkin uroskoirilla käytettiin Italiassa yleisesti myös *vreccalea*, piikein varustettua rautapantaa, joka suojele kaulaa mahdollisessa yhteenotossa susien kanssa. Siksi koirien korvat myös usein typistettiin.

Työtehtävänsä takia rotumme on kehittynyt omapäiseksi ja itsenäiseksi päätösten teossa. Kotimaassaan koirat elävät lampaiden kanssa rauhallisessa, karussa sekä ilmastollisesti vaihtelevassa ympäristössä. Ne lepäilevät paljon pyrkien minimoimaan turhan energiankulutuksensa, jotta energiaa olisi käytössä tilanteen niin vaatiessa. Leimautumisen vartioitaviin eläimiin tulee olla niin voimakas, että koirat pysyvät lauman mukana, vaikka paimen jättäisi lauman. Lampaat tunnistavat omat koiransa ja tuntevat olonsa turvallisiksi vain näiden seurassa. Synnyttävän uuden suojelijaksi jää koira, kunnes karitsa on jaloillaan ja molemmat pääsevät muun lauman joukkoon.

Vartiointikäyttäytymiseen kuuluu haukkuminen, partiointi reviirolla sekä sen merkitseminen uloste- ja

virtsaerkein. Koirat voivat myös muulla tavoin kiinnittää suden huomiota pois lampaista häiriten näin niiden saalistusta. Koira terävöityy hämärän tullen, jolloin haukkuminen voimistuu. M-a reagoi kaikkeen mihin se ei ole tottunut omassa ympäristössään. Jos vaara lähenee, koira perääntyy vartioimaansa laumaa tai kotitaloaan kohti. Se haluaa pysytellä vartioitavan kohteen ja kokemansa uhan välissä. Jos koira pitää lampaitaan lähestyvää vierasta ”ylimääräisenä” mahdollisena uhkana, se ilmoittaa siitä haukkumalla. Äänensävy muuttuu syvemmäksi ja tiheämmäksi räksytykseksi mitä lähemmäs lampaita mennään. Kohti juoksevan koiran edessä on pysähdyttävä ja loitonnuttava rauhallisesti (CPMA, ENCI, 2015). Jos uhka vielä lähenee varoituksista huolimatta, koiran käytös muuttuu uhkaavammaksi, ja viimein se hyökkää pyrkien ajamaan tunkeilijan kauemmaksi. Vartioidessaan m-a koettaa pitkään selvittää tilanteen välttämällä fyysistä yhteenottoa. Vartiointi perustuukin pääasiallisesti koirien läsnäoloon lampaiden joukossa tai alueella ja petojen sekä muiden uhkatekijöiden loitolla pitämiseen. Joutuessaan yhteenottoon koira puolustaa omiaan henkensä kaupalla. Yksilöllisiä eroja voi esiintyä vartiointikäyttäytymisessä. Erot voivat johtua koirien luonteiden perintötekijöistä tai ympäristön vaikutuksesta ja opettamisesta. Omistajan omalla käyttäytymisellä koiraansa kohtaan on suuri merkitys.

Italiassa rotua käytetään lisääntyvässä määrin alkuperäiseen tehtävänsä. Italian rotuyhdistys CPMA on aloittanut lisääntyneen susikannan takia v. 2017 Toscanan alueella työkoiraprojektin. Lampureille annetaan lahjoituksena puhdasrotuisia rekisteröityjä vuohiin tai lampaisiin sosiaalistettuja pentuja, joiden käyttäytymistä seurataan vähintään kahden vuoden ajan. Suomesta on lahjoitettu yksi koira. Italian m-a yhdistys (CPMA) on julkaissut pienen opasvihkosen, ”*Un millenario guardiano delle greggi e uno straordinario compagno di vita*”, yhdessä Italian Kennelliiton (ENCI) kanssa. Siinä annetaan ohjeita rotua tuntemattomille ja turisteille, jotka vaeltavat samoilla paikoilla kuin lammaslaumat koirineen laiduntavat. Vihkosta jaettiin ensimmäisen kerran Maailman Näyttelyssä Milanossa vuonna 2015.

Kasvatvat susi- ja karhukannat sekä eläinsuojelulliset näkökohdat ovat pakottaneet myös Suomessa tuotantoeläinten kasvattajat pohtimaan uusia suoja-keinoja eläimilleen. Suomessa toimii terveystarkastuksen mukaan eläinvahteina tuotantotiloilla (asuvat navetassa tai tuotantotiloissa) 14,2 % 183:sta vastanneesta. Eläinvahtina harraste-eläimille ja talon pihapiirin vahtina toimii 32,8 %. Koiran tehtävä omakotitalojen aidattujen pihojen vartijana ja perheen turvana on myös lisääntymässä. Aluevahtina maaseudulla (ei vahdittavia eläimiä) toimii terveystarkastuksen mukaan 43,7 % koirista. Seurakoirana taajamassa (oma piha) toimii 9,3 % koirista. Kysymykseen, kuinka hyvin koira omistajansa mielestä toimii tehtävänsä asteikolla 1–5 (1=ei toimi, ongelmia on ollut, 5=toimii erittäin hyvin ja on luotettava), saatiin tulokseksi 85,3 %:ssa omistajien arviot 4 tai 5 (Liite 1). Suurin osa ihmisistä oli siis hyvin tyytyväisiä koiraansa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Maremmano-abruzzese soveltuu parhaiten harvaan asutulle maaseudulle alkuperäiseen työtehtävänsä lauman suojelijaksi ja alueiden vahdiksi. Koska rodun edustajat ovat vuosisatojen ajan Italiassa joutuneet toimimaan itsenäisesti, koirat ovat hyviä arvioimaan tilanteita. Ne hoitavat tehtävänsä näennäisen välinpitämättömästi, mutta tehokkaasti. M-a on tyytyväinen, kun se saa toteuttaa itseään vartioimalla eläimiä, perhettä ja omaisuutta tai aluetta. Se ei vaadi omistajaltaan ylenpalttista aktiivisuutta, mutta tuki pitää kävelylenkeistä ja omistajansa huomiosta siinä missä muutkin koirat. M-a kiintyy omaan perheeseensä, laumaansa ja alueeseensa syvästi. Rodunomainen käyttäytyminen ei ole mahdollista, jos koira pidetään vain tarhakoirana. Käytösongelmat johtuvat tavallisesti sopimattomasta pito- tai käsittelytavasta.

Koira pärjää hyvin Suomen ilmastossa, kunhan sillä on tuulen, auringon ja sateen suoja. Laumanvartija elää pääsääntöisesti ulkona. ”On–off” käyttäytyminen on selkeästi nähtävissä, jos koira saa tehdä rodunomaista työtään. M-a ei ole sopiva valinta kaupunkiin tai taajamaan. Taajamassa koiran vartiointi voi olla ylenpalttista ärsykkeiden suuresta määrästä johtuen ja illan hämärtyessä alkava vartiointihaukkuminen häiritsee muita asukkaita.

Kokeet (LTE ja MH-luonnekuvaus) vuosina 2014–2023 ja Käyttäytymisen jalostustarkastus

Vuonna 2017 on LTE:iin osallistunut yksi koira ja vuonna 2023 kolme koira. MH-luonnekuvaukseen on osallistunut yhteensä kaksi koira vuosina 2018 ja 2023. Käyttäytymisen jalostustarkastukseen on osallistunut vuonna 2022 yksi koira ja vuonna 2023 yksi koira. Tuloksia tulee verrata ihanneprofileihin, jotka astuivat voimaan 1.6.2020. (Liite 2 LTE ihanneprofiili, liite 3 MH-luonnekuvauksen ihanneprofiili, liite 4 Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiili). Luonteentestausten toivotaan rodussa lisääntyvän. Jalostussuosituksissa tämä on suositeltavaa jalostukseen käytettäville koirille, jotta rodun luonne säilyisi tasapainoisena.

Maremmano-abruzzeselle suunniteltu luonteen testaus

Italiassa rodun luonnetta on testattu vuodesta 2002 lähtien TMC-testauksen (Test Morfologico – Caratteriale) yhteydessä. Oma testaus on suunniteltu Italian TMC-testauksen luonneosion tapaiseksi. Se hyväksyttiin käyttöön Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n vuosikokouksessa vuonna 2015. Testaajia on kaksi ja koiran on oltava 24 kk täyttänyt. Testin arvio on joko hyväksytty tai hylätty.

Jalostustarkastuksen yhteydessä vuonna 2008 näytösluonteisen testauksen suoritti Italian rotuyhdistyksen silloinen puheenjohtaja, rodun erikoistuomari ja kasvattaja Tri Paolo Damiani. Seuraavat luonteen testaukset tehtiin vuosina 2015 (näytösluonteinen), jolloin osallistui seitsemän ja 2017, jolloin osallistui 10 koira. Testaus suoritettiin myös vuoden 2018 kesäpäivien yhteydessä, jolloin osallistujia oli 10 koira. **Vuonna 2019 testaukseen osallistui 2 koira. Tämän jälkeen tätä testausta ei ole käytetty, mutta mahdollista se on tulevaisuudessa, jos niin halutaan. Testatut koirat ovat olleet sosiaalisia tai hieman pidättyväisiä. Muista asioista ne selviytyivät hyvin, mutta ampuminen oli joistakin pelottavaa.**

Testi muodostuu kolmesta osa-alueesta:

1. SUHTAUTUMINEN VIERAISIIHMIIN: Tuomari kättelee koiran omistajan ja tarkastaa mikrosirun avustajan kanssa. Sitten omistaja koirineen pujottelee kuuden ihmisen muodostaman ihmisryhmän lomassa. Ihmiset seisovat ensin paikoillaan eivätkä tuijota koira. Seuraavaksi ihmiset alkavat liikkua, keskustelevat keskenään ja kättelevät koiran omistajaa. Lopuksi ihmiset muodostavat kehän koirakon ympärille. Tuomarin on voitava koskea koiraan. Koiran on liikuttava kaiken aikaa löysällä taluttimella omistajansa kanssa. Koira ei saa osoittaa aggressiivisuutta tai arkuutta.
2. VISUAALINEN HÄIRINTÄ: Kahden 20 metrin etäisyydellä toisistaan olevan paalun väliin on kiinnitetty naru. Naruun on ripustettu 50 cm pituisia muovinauhoja, jotka lepattavat tuulessa. Koirakko kävelee paalulta toiselle ja palaa takaisin toista puolta. Koiran on kuljettava löysällä taluttimella. Sen tulee palautua mahdollisesta hämmennyksestään nopeasti. Se ei saa osoittaa pelon merkkejä.
3. AMPUMINEN: Koira kävelee omistajansa kanssa osoitettuun suuntaan. Noin 20 metrin etäisyydeltä koirasta ammutaan kaksi laukausta starttipistoolilla, jossa käytetään 6mm panoksia. Ampuja on piilossa koiralta. Koiran on kuljettava löysällä taluttimella. Se saa huomata laukauksen, mutta reaktion on oltava tasapainoinen, jolloin koira palautuu nopeasti hämmennyksestään.

Luonteen testaaminen selvittää koiran käyttäytymistä alueensa ulkopuolella omistajansa kanssa. Se antaa tietoa koiran yhteiskuntakelpoisuudesta eli voiko koiran kanssa liikkua turvallisesti ihmisten ilmoilla ja vieraisissa ympäristöissä. Testauksen aikana saadaan myös selvyttä koiran hermorakenteen vahvuudesta sekä arkuudesta ja rohkeudesta. Jotta lopputulos olisi hyväksytty, koiran on selviydyttävä kaikista kolmesta osa-alueesta. Maremmano-abruzzesen vartiointikäyttäytymistä voi arvioida vain sen ollessa omalla alueellaan tai oman eläinlaumansa kanssa. Yleistä suhtautumista vieraisiin eläinlajeihin voi toki nähdä sen oman reviiirin ulkopuolellakin.

Suomen Kennelliiton virallinen LT, MH-luonnekuvaus ja jalostustarkastuksen yhteydessä pidettävä luonteen testaus ovat kaikille avoimia ja mahdollisia. **Testauksille laaditut ihanneprofiilit (LT liite 2, MH**

liite 3, Käyttäytymisen jalostustarkastus liite 4) on hyväksytty 29.1.2020 Suomen Kennelliitossa (päivitetty 5.8.2020).

Näyttelyissä vuosina 2014–2023 on 21 koiraa saanut laatuarvostelun EVA. Syynä on ollut koiran arkuus, se väistää, jolloin sitä ei ole voitu käsitellä tai se, että koira on esiintymisessään niin holtiton, että liikkeitä ei ole voitu arvostella. HYL laatuarvostelun on saanut 4 koiraa, 2 vihaisuuden ja 2 rakennevian vuoksi.

Taulukko 5. Näyttelyiden EVA (Ei voida arvostella) ja HYL (Hylätty) -laatuarvostelut 2014–2023.

Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

	EVA	HYL
Junioriluokka	6 tulosta	4 tulosta
Nuorten luokka	7 tulosta	0 tulosta
Avoin luokka	8 tulosta	0 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	0 tulosta	0 tulosta
Veteraaniluokka	0 tulosta	0 tulosta
Yhteensä	21 tulosta	4 tulosta

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Enimmäkseen koirat suhtautuvat elämänmenoon rauhallisen harkitsevasti. Yksin jääminen sisälle tai ulos ei aiheuta ongelmia, mikäli koira on totutettu olemaan siten jo pennusta. Maremmano-abruzzese on kuitenkin tyypillisesti laumassa elävä koira, jolle saman rotuinen kumppani on paras vaihtoehto. Myös muun rotuiset koirat ja kissat ovat sille mainiota seuraa. Yksin olon ongelmat tulevat joskus selvinä esille tilanteissa, joissa laumatoveri syystä tai toisesta menetetään. Koira voi masentua syvästi, jolloin siitä tulee apaattinen, ruoka ei maistu ja muitakin stressioireita voi olla näkyvissä. Tilanne paranee, kun koiralle hankitaan uusi kaveri. Eläinlaumaa vartioivilla työkoirilla ei ole ongelmia jäädä lauman luo, vaikka emäntä tai isäntä poistuu, mikäli niitä on pennusta asti (6–8 vk) sosiaalistettu oikein vartioitaviinsa. Eläinlaumastaan erotettu koira voi olla hyvin ahdistunut, koska omat eläimet ovat tarkoituksellisesti muodostuneet sille tärkeämmiksi kuin ihminen.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Maremmano-abruzzese on hyvin alkukantainen rotu, eikä sitä ole muutettu jalostuksella siitä, mitä se on ollut vuosituhansia sitten. Rodun edustajilla ei ole todettu Suomessa tai muualla mainittavia ongelmia lisääntymisessä, synnyttämisessä tai pentujen hoitamisessa. Terveyskyselystämme selviää, että astumiset sujuvat enimmäkseen luonnollisesti, nartut synnyttävät luonnollisesti ja imettävät ja hoitavat pentunsa hyvin. Juoksujen välit ovat nartuilla yksilölliset esiintyen 6–12 kk välein. (Liite 1)

Sosiaalinen käyttäytyminen

M-a on hyvin lauma- ja reviiroidonnainen koira. Alueensa ulkopuolella, pois laumansa luota ja omistajansa kanssa, koiran kuuluu käyttäytyä kuin minkä tahansa hyväkäytöksen koiran. Luokse päästävyydeltään koira voi olla avoin ja sosiaalinen tai hieman pidättyväinen, jolloin sitä voidaan sanoa ujoksi. Luokse päästävyyteen vaikuttavat sekä perintötekijät että opettaminen ja omistajan käsittely. Voimakkaasti pidättyväinen koira voi olla suorastaan arka tai aggressiivinen, mikä ei ole rodulle tyypillistä. Koiran tulisi sallia näyttelytuomarin ja eläinlääkärin käsittely. Itsevarma ja hyvähermoinen koira ei provosoidu herkästi, ärsytyskynnyksen aggressioon tulee olla hyvin korkea. Pennun herkin sosiaalistumiskausi vieraisiin eläinlajeihin (ihminen, lammas, nauta ym.) on 6–8 viikon iässä. Perhekoira on sosiaalistettava hyvin ihmisiin, eläinvahti tulee sosiaalistaa ensisijaisesti omiin eläimiinsä.

Terveyskyselyssä omistajien sanallisia kuvauksia (183 kpl) analysoitaessa saatiin seuraavat tulokset:

60,1 % suhtautui vieraisiin ihmisiin sosiaalisesti, avoimesti ja ystävällisesti, 37,2 % ilmoitettiin pidättyväiseksi ja välinpitämättömäksi, 7,1 % koirista oli arkoja ja pelokkaita vieraisiin suhtautumisessaan ja 14,8 % oli selvästi aggressiivisia ja hyökkäviä. Joidenkin suhtautumista kuvattiin vaihtelevaksi sosiaalisuudesta aggressiivisuuteen tilanteesta riippuen. Kysymykseen ”Onko koira helppo käsitellä esim. hoitotoimenpiteiden yhteydessä?” 86,9 % vastasi kyllä ja 8,7 % ei, 4,4 % ilmoitti erilaisista vaikeuksista suostutella koira. (Liite 1)

Muihin koiriin suhtautuminen riippuu aina molemmista osapuolista. Oman laumansa koiriin m-a suhtautuu yleensä myönteisesti. Suurimmat hankaluudet esiintyvät urosten välillä, jos laumassa on juoksuaikaisia narttuvia, ja samaa ikäluokkaa olevien narttujen välillä juoksuaikoina. Vieraisiin koiriin suhtautuminen alueen ulkopuolella on pääsääntöisesti neutraalia. Suhtautuminen koiran omalla alueella voi vaihdella. On yksilöitä, jotka eivät salli ollenkaan vieraiden koirien läsnäoloa ja niitä, jotka suhtautuvat myönteisesti, kun ovat ensin tutustuneet vieraaseen alueensa ulkopuolella.

Pelot ja ääniherkkyys

Vahtikoiran tulee olla valpas ja reagoida omassa ympäristössään tavallisuudesta poikkeaviin ääniin. Tämä korostuu erityisesti hämärän tullen ja yöaikaan. Nuoret koirat ja nartut voivat olla herkempiä haukkumaan, koska niiden tehtävänä on ilmoittaminen. Uros puuttuu yleensä tilanteisiin huomattavasti myöhemmin. Koirat tottuvat itsestään jokapäiväisiin ääniin ja aikuisina ovat niin itsevarmoja, etteivät herkästi reagoi joka risahdukseen. On olemassa yksilöitä, jotka eivät ole paukkuarkoja sekä niitä, jotka reagoivat pelolla laukauksiin, joita kuulevat ollessaan pois omalta reviiirtään. Näiden koirien toimintakyky omalla alueellaan on kuitenkin riittävä. M-a:n ei kuulu olla huonohermoinen tai paniikinomaisesti kaikkea pelkäävä. Arkuus on voimakkaasti periytyvä ominaisuus, mutta hyvämuistisen koiran riski oppia pelkoja ympäristön vaikutuksesta mallioppimisen kautta on myös suuri. Stressaantunut koira pelästyy herkästi.

Terveystutkimuksessa, johon on tullut vastauksia 183 kpl, ilmenee seuraavaa: **Ukkosta, kovia ääniä tai ampumista pelkäsi 28,4 % vastanneista.** Sanallisista selityksistä selviää, että osalla pelkokäytös on paniikinomaista, osalla hallittua epämieluisuudesta pois pyrkimistä, joillekin pelko on syntynyt ikävästä kokemuksesta ja osalle se on tullut vasta aikuisena. Ääniarkuuden tiedetään olevan voimakkaasti perinnöllistä. (Liite 1)

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Rodulle tyypillinen itsepäisyys ja omatoimisuus voivat tulla korostuneesti esiin nuorilla yksi – kaksi-vuotiailla koirilla. Omistajalta vaaditaan tässä vaiheessa pitkää pinnaa, huumorin tajua ja diplomaattisia kykyjä. Maremmano-abruzzese saavuttaa aikuisuuden kolme – neljävuotiaana, jolloin sen käyttäytyminen on vakiintunut. Aikuiset koirat ovat yleensä rauhallisia, harkitsevaisia ja hyvin vaivattomia perheensä ja eläinlaumansa parissa. Täysi-ikäinen m-a vartioi kuitenkin aluettaan ja eläimiään voimakkaasti, mikä on normaalia, mutta voi aiheuttaa hankalia tilanteita, jos koira ei ole täydellisesti omistajansa hallinnassa. Eläinvahtina aloitteleva nuori koira saattaa innostua vahdittavien eläinten kuten lampaiden juoksentelusta ja jahdata niitä lähinnä juoksemisen ilosta tai intoutua näykkimään niitä. Vanhoilla koirilla ei ole raportoitu dementiaan viittaavaa käytöstä tai oireita.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Rotumääritelmän mukaan koiran tulee olla tasapainoisesti rakentunut ilman liioiteltuja erityispiirteitä. Rotu on fyysisesti isokokoinen, joten koirilla on sen myötä vaara potea isokokoisten ja nopeakasvuisten rotujen sairauksia kuten lonkka- ja kyynärnivelvaivoja sekä selkävaivoja. Koira reagoi vaivoihinsa yksilöllisesti ja joskus kipuja on hyvin vaikea huomata. Koira voi muuttua aggressiiviseksi tai hyvin vetäytyväksi. Kivun aiheuttama vihaisuus on tavallisesti hyvin epäloogista tilanteeseen nähden. Koirat saattavat myös hermostuneesti nuolla tai nakertaa itseään tai tuhota ympäristöään purkaakseen henkistä ja ruumiillista stressiään. Rodunomainen tyypillinen stressireaktio on selvästi voimistunut puolustushalu ja vartiointi.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmat

Maremmano-abruzzese on laumanvartijarotu, ja tulevan pennunostajan tulisi ymmärtää rodun erityispiirteet ja vaatimukset vahtikoirana. Ihmisten pihavahdiksi aiottu koira tarvitsee hyvän sosiaalistamisen pentuna sekä johdonmukaisen, oikeudenmukaisen ja kärsivällisen kasvatuksen. Myös lammashahdeiksi päätyviä pentuja tulee käsitellä, jotta eläinlääkärikäynnit sujuvat ongelmitta. Koska kyseessä on laumaa, omaisuutta ja perhettä vartioiva rotu, se ei sovellu liian ahtaaseen ympäristöön. Liian suuri ulkoisten ärsykkeiden määrä voi ajaa yksilön liioiteltuun vartiointikäyttäytymiseen. M-a ei myöskään ole koira, jota pidetään pääsääntöisesti tarhassa, jossa se ei mitenkään pysty toteuttamaan rodunomaista käyttäytymistään. Turhautuminen aiheuttaa käytösongelmia. Koirissa esiintyy suhteellisen paljon herkkyyttä koville äänille, ukkoselle ja ampumiselle ja tämä korostaa luonteiden testauksen tärkeyttä. Terveyskyselyssä (183 koira) pyydettiin myös omistajia kuvaamaan mahdollisia ongelmia koiran kanssa. Tässä yleisimpiä, mutta onneksi harvoilla: yleinen arkuus, aggressiivisuus vieraita ihmisiä tai oman lauman koira kohtaan, voimakas aggressiivisuus vartioidessa, ruoka-aggressiivisuus, käsittelyongelmia hoidettaessa, ei tottele. (Liite 1)

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Ongelmia syntyy silloin, kun koira on väärässä ympäristössä tai sen rodunomaista käyttötarkoitusta vahtikoirana ei ole ymmärretty. Kasvattajan on oltava niin perehtynyt rotuun, että pystyy valitsemaan oikeat kodit ja tarvittaessa ohjaamaan kasvattiansa omistajia. Pentua harkitsevan on hyvä päästä tutustumaan rodun edustajiin niiden omalla reviirillä ja sen ulkopuolella näyttelyissä ja jalostustarkastuksissa. Pennun ostajan on saatava kasvattajalta selvitys koiran käyttötarkoituksesta ja perusteelliset hoito- ja kasvatusohjeet. M-a on hyvin taitava elekielessään ja tulkitsee myös omistajansa signaaleja tarkasti. Koirien elekieleen kannattaa perehtyä, jotta yhteiselo sujuisi helposti.

Koiralle kannattaa jo pennusta opettaa positiivisella tavalla jokapäiväisiä tottelevaisuusasioita kuten luokse tuloa, pysähtymistä, ei-sanan merkitystä ja taluttimessa vetämättä kulkemista. Koira on totutettava myös käsittelyyn kuten hampaiden katsomiseen, turkin harjaamiseen ja kivesten koettamiseen. Koiran käsittelyn on oltava ystävällistä ja reilua, jotta luottamuksellinen suhde saavutetaan. Suomessa koiranpitokulttuuri ei siedä irrallaan kulkevia koiria, joten alueen aitaaminen on tavallisesti välttämätöntä.

Arkuus, pelokkuus ja ääniherkkyys voivat johtua koiran perintötekijöistä, joten jalostuskoirilla ei saisi olla näitä ominaisuuksia. Luonteen testaus on tärkeää etenkin jalostuskoirien kohdalla. Myös koiran kasvuoloilla kasvattajan luona on suuri merkitys. Pentuja tulisi totuttaa jo neljäviikkoisesta eri ympäristöihin ja ääniin sekä sisällä että ulkotiloissa. Erilaisiin ihmisiin sosiaalistaminen on tärkeää. Jos pentu ei pääse luovutusikässä (7–8 vk) uuteen kotiin, on kasvattajan jatkettava sosiaalistamista. Tärkeää sosiaalistumiskautta jatkuu aina 16 ikäviikkoon asti, mutta sen jälkeen kaikki tapahtuu heikommin. Puutteellisesti ihmisiin ja ympäristöön sosiaalistettu pentu voi olla arka ja pelokas koko ikänsä. Koira voi myös muuttua aggressiiviseksi.

Samaa sukupuolta ja pienellä ikäerolla olevat saman lauman koirat ovat alttiita keskinäisille erimielisyyksille kuten monessa muussakin rodussa. Uros ja narttu ovat paras vahtipari samaan talouteen. M-a voi olla aggressiivinen vartioidessaan, joten kysymyksessä on rodunomainen ominaisuus, joka on oikealla opettamisella ja käsittelyllä saatavissa hallintaan. Stressaantunut koira voi olla ylireagoiva. On mietittävä stressaantumisen aiheuttajaa ja korjattava tilanne. Ruoka-aggressiota ei synny, mikäli koiran annetaan pennusta asti syödä omassa tilassaan. Käsittelyharjoitukset aloitetaan pikkupentuna samoin kuin arkipäivän tottelevaisuudenkin harjoittaminen. Positiivisen vahvistamisen keinoin ja hyvän muistinsa ansiosta koira oppii asioita nopeasti.

Maremmano-abruzzesen käytön lisääntyminen työtehtävissä voi tuoda esiin tiettyjä ongelmia. Kaikki koirat eivät välttämättä sovellu eläinten vahdiksi. Koira ei kenties ole riittävän nöyrä vartioitavilleen tai se yrittää leikittää ja jahdata niitä. On tärkeää, että pentu pääsee lampaiden lähelle 6–8 viikon iässä, jolloin emä vieroittaa pentunsa. Tässä herkässä tutustumisvaiheessa pennut oppivat kunnioittamaan lampaita ja olemaan pelkäämättä niitä. Pentua on myös kasvatettava siten, että sen käytös ihmistä kohtaan muotoutuu tasapainoiseksi. (CPMA, ENCI, 2015) Yksi ratkaisu tilanteeseen voi olla toisen vahdin hankkiminen, sillä koira ei ole tarkoitettu yksin eläinlauman vahdiksi sen oman turvallisuuden ja viihtyvyyden takia. Koiran liialliseen energisyyteen voidaan myös vaikuttaa säätelämällä ruokintaa. (Breber Paolo, 1990) Koiran ohjaaminen voi olla välttämätöntä ensimmäisen ikävuoden aikana. Lampolassa se voidaan toteuttaa rajaamalla koiran liikkumista siellä, kun omistaja ei ole valvomassa. Nuoren koiran jahdattavaksi joutuvat useimmiten karitsat, joten siirto aikuisten lampaiden joukkoon, kunnes koira on kasvanut, voi auttaa. Mikäli koirasta ei saada hyvin toimivaa, siirto pihavahdiksi on hyvä ratkaisu. Kasvattajan tulee antaa selkeät ohjeet pennun ostajalle eläinvahdin kasvattamiseksi. Suomessa on jo paljon kokemuksia eläinvahdeista ja mahdollisista ongelmista, joihin voi varautua ja ehkäistä niitä etukäteen. Lammasvahdiksi suunniteltu pentu kannattaa ottaa vanhemmista, joilla on näyttöä työkäytöstä. Kasvattaja auttaa valinnassa, koska hän seuraa pentujen kehitystä. Pennun ottajalla ei välttämättä ole aikuista koira, joka ohjaisi pentua. Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry pyrkii jakamaan laajasti tietoa rodustamme. Useimmat ongelmat ovat vältettävissä, kun pennun ostajat ovat hyvin perehtyneitä rotuun ja saavat ohjausta kasvattajalta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Rotumme on kuulunut Suomen Kennelliiton PEVISA-ohjelmaan (Perinnöllisten Vikojen ja Sairauksien vastustamisohjelma) vuodesta 1996 alkaen lonkkanivelen kasvuhäiriön ja vuodesta 2007 myös kyynärnivelen kasvuhäiriön osalta. Suomen Kennelliitto rekisteröi pentueen vain sellaisista vanhemmista, jotka ovat virallisesti kuvattuja näiden sairauksien osalta. Kuvaustulokset eivät ole vaikuttaneet pentujen rekisteröintiin. Seuraava tiukennus PEVISA-vaatimukseen tehtiin vuodesta 2014 alkaen seuraavasti:

Pentujen FI- ja ER- rekisteriin rekisteröinnin ehtona olevat tutkimukset (JTO 2014–2019):

Molemmilta vanhemmilla vaaditaan lonkka- ja kyynärniveltulos, jotka koira voi saada aikaisintaan 18-kuisena lonkkien raja-arvon ollessa D ja kyynärien 1.

Muut erityisehdot: Lonkkatuloksen D saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A tai B saaneen koiran kanssa. Kyynärtuloksen 1 saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa.

Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n esitys PEVISA-ohjelmaksi 1.1.2020 alkaen:

Pentujen FI- ja ER- rekisteriin rekisteröinnin ehtona olevat tutkimukset:

Molemmilta vanhemmilla vaaditaan lonkka- ja kyynärniveltulos, jotka koira voi saada aikaisintaan 18-kuisena lonkkien raja-arvon ollessa C ja kyynärien 1.

Muut erityisehdot: Lonkkatuloksen C saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A tai B saaneen koiran kanssa. Kyynärtuloksen 1 saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa.

Jälkeläisrajoitus 20 pentua/koira. Pentue, jossa raja ylittyy, rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n PEVISA-ohjelma alkaen 1.1.2025 pysyy ennallaan.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika” (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinvuokojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3–12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä ja oireilu laitetaankin usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja, kuten esimerkiksi lantion häpyluun lämpöluudutus, on myös olemassa. Huomioithan, että kirurgisesti hoidettua koira ei saa käyttää jalostukseen ja se tulisi siirtää EJ-rekisteriin. Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuva jalostusvalinta johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. (Suomen Kennelliitto, *Lonkkanivelen kasvuhäiriöt*)

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kynnärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4–7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kynnärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kynnärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös. Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kynnärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kynnärnivelen nivelrikko invalidisoi koira yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä. (Suomen Kennelliitto, *Kynnärnivelen kasvuhäiriöt*)

Lonkka- ja kynnärnivelen kasvuhäiriön vaikutus maremmo-abruzzesen elämään ja sen laatuun
 Lievempiasteinen lonkkavika (C) ei tavallisesti estä koiran käyttöä laumanvartijana. Työtehtävässään koira liikkuu lauman mukana sen tahdissa ja lepää lauman laiduntaessa. Seurakoiran virkaa toimittaessaan koira ei yleensä altistu suurelle rasitukselle, ja sen mahdollisuudet selvitä normaalista elämästä ovat hyvät. Kun koiran pitää hoikkana ja lihaksiston vahvana, voi koira elää normaalin pitkän elämän. Kynnärnivelen kasvuhäiriö saattaa jo lievemmässä muodossaan vaivata koira, koska koiran etuosalle kohdistuu suurempi paine kuin takaosalle. Vaikea-asteinen lonkkavika (D-E) ja kynnärnivelveivat (1–3 aste) heikentävät usein koiran elämän laatua ja vaikeuttavat koiran käyttöä laumanvartijana tai seurakoirana.

Taulukko 6. Lonkkaniveltilasto, aikarajaus syntymävuoden mukaan 2013–2022. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 03/2024.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu yhteensä	A	A %	B	B %	C	C %	D	D %	E	E %
2013	50	56%	28	8	29%	9	32%	8	29%	3	11%	0	0%
2014	30	67%	20	2	10%	4	20%	6	30%	6	30%	2	10%
2015	90	39%	35	20	57%	10	29%	3	9%	2	6%	0	0%
2016	52	38%	20	6	30%	8	40%	3	15%	1	5%	2	10%
2017	59	44%	26	7	27%	11	42%	5	19%	2	8%	1	4%
2018	51	39%	20	5	25%	8	40%	6	30%	1	5%	0	0%
2019	99	33%	33	12	36%	8	24%	8	24%	3	9%	2	6%
2020	107	34%	36	8	22%	13	36%	11	31%	4	11%	0	0%
2021	116	31%	36	11	31%	12	33%	9	25%	3	8%	1	3%
2022	116	11%	13	4	31%	4	31%	4	31%	1	8%	0	0%
Yhteensä	770	35%	267	83	31%	87	33%	63	24%	26	10%	8	3%

Vuosien 2013–2022 aikana on syntynyt 770 koira, joista on tutkittu 35% eli 267 yksilöä (taulukko 6). Vuosien mittaan kuvaustulosten määrä on laskenut huomasti. Tarkastelujakson 2013–2022 aikana syntyneistä on kuvattu vain noin kolmasosa kuvausikäisistä. Vuonna 2022 kuvausprosentti oli vain 11%.

Vuosien 2013–2022 syntyneistä (770 koira on lonkiltaan terveitä eli tuloksella A 83 kpl (31%) ja tuloksella B 87 kpl (33 %). Lievää lonkkavikaa eli tulosta C on 63 kpl (24 %), D tulosta on 26 kpl (10 %) ja E tulosta 8 kpl (3 %). Lonkiltaan terveitä (A tai B) on 64 %.

Taulukko 7. Kynnärniveltilasto, aikarajaus syntymävuoden mukaan 2013–2022. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu yhteensä	0	0 %	1	1 %	2	2 %	3	3 %
2013	50	56%	28	27	96%	0	0%	1	4%	0	0%
2014	30	67%	20	20	100%	0	0%	0	0%	0	0%
2015	90	39%	35	32	91%	3	9%	0	0%	0	0%
2016	52	38%	20	19	95%	1	5%	0	0%	0	0%
2017	59	44%	26	24	92%	2	8%	0	0%	0	0%
2018	51	39%	20	19	95%	1	5%	0	0%	0	0%
2019	99	33%	33	32	97%	0	0%	1	3%	0	0%
2020	107	34%	36	33	92%	2	6%	1	3%	0	0%
2021	116	31%	36	32	89%	3	8%	0	0%	1	3%
2022	116	11%	13	13	100%	0	0%	0	0%	0	0%
Yhteensä	770	35%	267	251	94%	12	4%	3	1%	1	0%

Kynnärkuvattuja koiria on 35% eli 267 kpl syntyneistä (770 kpl), joista terveitä 0 tuloksella 251 yksilöä 94 % (taulukko 7). Tuloksen 1 on saanut 12 koiraa (4%), tuloksen 2 on saanut 3 koiraa (1 %) ja tuloksen 3 on saanut 1 koira (1 %).

Lonkka- ja kynnärnivelttilanne vaikuttaa hyvältä näiden tilastojen mukaan, mutta kuvausprosentti on vain 35%. Vuoden 2017 jälkeen kuvausmäärä on vuosi vuodelta laskenut, vaikka koiramäärä on runsaasti kasvanut. Kasvattajakohtaisissa tuloksissa on suuria eroja, mikä näkyy jalostustietojärjestelmästä. Lonkkien ja kynnärnivelten kuvausprosentin toivotaan nousevan vähintään 50 %:iin, jolloin jokaisesta pentueesta ainakin puolet kuvattaisiin. Tällöin johtopäätösten tekeminen rodun luustoterveydestä olisi mahdollista.

Jalostuskoirien valinta

PEVISA-ohjelma edellyttää, että jalostukseen käytetyt koirat ovat kuvattuja. Ilman kuvaustulosta olevien koirien pentueita Suomen Kennelliito ei rekisteröi. Jalostukseen käytettävän koiran (PEVISA 2025–2029) on oltava lonkiltaan vähintään C-tuloksen saanut ja sen kumppaniksi on valittava A- tai B-lonkkainen koira. Kynnärnivelten on oltava vähintään 1-astetta ja kumppaniksi on valittava 0-tuloksen saanut koira. Yhdistyksen suositus on JTO:ssa vuosille 2025–2029, että jalostuskoirat ovat A tai B lonkiltaan ja 0 kynnäriltään. Lähisukulaisten tulokset ovat merkittäviä ja siksi kasvattajien tulisi kehottaa kaikkia kasvattiansa omistajia kuvauttamaan koiransa, kun se on täyttänyt 18 kk.

Sairauden esiintyminen muissa maissa

Lonkka- ja kynnärniveltviat ovat yhtä tavallisia muissa maissa kuin meillä Suomessa. Tuontikoiramme tulevat pääasiassa Italiasta, jossa kuvauksia on tehty hyvin vähän. Tuloksia on lisäksi vaikea saada, koska Italian kennelliitto (ENCI) tallentaa tulokset vain koirakohtaisesti. Yksityisiltä eläinlääkäriasemilta voi saada tilaston osasta heillä kuvatuista ja lausutuista koirien tuloksista. Vain muutamat italialaiset kasvattajat kuvaavat säännöllisesti jalostuskoiriaan. Kokonaistilanne Italian koirissa on suuri kysymysmerkki. Monet hienoista ja Suomen kannalle arvokkaista tuonneista on jouduttu lopettamaan jo alta vuoden ikäisinä pajojen luustovikojen vuoksi. Tämä on suuri ongelma, koska eri sukuiset tuonnit olisivat tärkeitä.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Terveyskyselyn mukaan 16,9 % vastanneista (183 kpl) on kärsinyt ihotulehduksesta (hotspot), joka on monen paksuturkkisen ulkokoiran riesa. Vaivaa hoidetaan paikallisesti ja tarvittaessa myös antibioottikuurilla. Vaihtelevista muista tulehduksista oli kärsinyt 35,9 % koirista (silmä-, kohtu-, ien- ja eturauhastulehdus sekä anaalirauhasten ja virtsarakon tulehdus). 54,1 %:lla (99 kpl) ei ole ollut mitään tulehduksellisia vaivoja. Immuunijärjestelmän geenikirjon kapeneminen johtaa tulehduksellisten sairauksien

lisääntymiseen ja vastustuskyvyn heikkenemiseen. Hyvävatsaisia koiria on 167 kpl vastanneista (183 kpl) ja lähes kaikilla on hyvä ruokahalu. (Liite 1)

Silmäluomen reunan sisäänpäin kääntymistä (entropium) oli viisi tapausta 183 koirasta. Vaiva on periytyvä ja sen hoitona on leikkaus. 153:lla koiralla vastanneista (183kpl) ei ole ollut minkäänlaisia silmäongelmia. (Liite 1)

Terveyskyselystä ilmenee, että suurimmalla osalla (73,4 %) vastanneista (177kpl) purenta on leikkaava eli rotumääritelmän mukainen, 9 %-llä on lievä yläpurenta (kevyt alaleuka) ja n. 5 %-lla on tasapurenta. Vain muutamalla oli selvä ylä- tai alapurenta. 10,7 % vastanneista eivät osanneet sanoa, mikä purenta koiralla oli. Kuudella koiralla oli hammaspuutoksia tai ylimääräisiä pysyviä hampaita. Purentavika, hammaspuutokset ja ylimääräiset hampaat ovat perinnöllisiä vikoja. (Liite 1)

Tassujen nuolemista, korvien raapimista, suupielien hankaamista ja nilkkojen nakertamista sekä vatsan alueen raapimista on esiintynyt 9,8 %-lla vastanneista (183 kpl). Kutinaoireet voivat liittyä atopiaan (autoimmuunisairaus), joka tarkoittaa perinnöllistä kutisevaa ja tulehduksellista ihosairautta. Oireita esiintyy tavallisimman korvissa, tassuissa ja suupielissä.

Autoimmuunisairaudet liittyvät yksilön puolustusmekanismeihin. Autoimmuunisairaus tuhoaa virheellisesti yksilön omia kudoksia ja siihen liittyy usein perinnöllinen alttius. Autoimmuunisairauksia on lukuisia. Koirien autoimmuunisairauksiin kuuluvat yleisimpinä allergiat, atopiat, kilpirauhasen vajaatoiminta, diabetes, Addisonin tauti, trombosytopenia, immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia, reuman kaltaiset sairaudet, autoimmuuni aivokalvontulehdus ja erilaiset suolistosairaudet. <https://www.koirangeenit.fi/projektit/tutkimusprojektit/autoimmuunisairaudet>.

Muutama koira on kuollut IMHAan, tilannetta on seurattava tulevaisuudessa.

Ristisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen polven sairaus. Vaivaa esiintyy rodussa, mutta asiasta ei ole erikseen kysymystä terveystutkimuksessa. Operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Spondyloosia esiintyy rodussa. Selkävaurioita on tehty vähän, asiaa seurattava tulevaisuudessa.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Yleisin kuolin- tai lopetussyy on luusto- ja nivelsairaus (Taulukko 8). Näitä on 218:sta Suomen Kennelliiton kuolinsyytilastoon ilmoitetusta koirasta 32 kpl. Seuraavaksi suurin määrä ilmoitetuista kuolinsyistä ovat käytös- tai käyttäytymishäiriöt (27 kpl). Samansuuntaiset tulokset ilmenevät myös terveystutkimuksen sanallisten selvitysten analysoinnin perusteella (Liite 1). Vanhuuteen kuolleita koiria on ilmoitettu vain 22 kpl, kuolinsyytä ei ole ilmoitettu 39:stä koirasta. Kuolinsyytilasto sisältää vain murto-osan kuolleista koirista. Tavallinen elinikä rodussa on 10–13v.

Taulukko 8. Kuolinsyytilasto, kaikki ilmoitetut tapaukset vuoteen 2024 asti. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	6 vuotta 3 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	1 vuotta 9 kuukautta	1
Immunologinen sairaus	3 vuotta 0 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	8 vuotta 1 kuukautta	18
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	5 vuotta 8 kuukautta	9
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	7 vuotta 2 kuukautta	21
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 3 kuukautta	27
Luusto- ja nivelsairaus	2 vuotta 10 kuukautta	32
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	5 vuotta 11 kuukautta	6
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 vuotta 4 kuukautta	13

Selkäsairaus	8 vuotta 10 kuukautta	4
Sisäeritysrauhasten sairaus	2 vuotta 0 kuukautta	2
Sydänsairaus	7 vuotta 1 kuukautta	2
Synnytysvaikeus	3 vuotta 1 kuukautta	4
Tapaturma tai liikennevahinko	3 vuotta 11 kuukautta	14
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	11 vuotta 8 kuukautta	22
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 8 kuukautta	2
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	6 vuotta 6 kuukautta	39
<i>Kaikki yhteensä</i>	<i>6 vuotta 1 kuukautta</i>	<i>218</i>

4.3.4 Lisääntyminen

Yksittäisten narttujen pentuekoot ovat vaihdelleet kahdesta pennusta neljääntoista pentuun.

Taulukko 9. Keskimääräinen pentuekoko vuosina 2014–2023. Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä 3/2024

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pentuekoko	6,1	7,7	7,1	7,6	7,8	7,7	7,3	10,6	7,4	9,5

Astumisvaikeudet

Maremmano-abruzzesen lisääntymiskäyttäytyminen on pääasiassa ongelmaton sekä uroksilla että nartuilla. On olemassa narttuja, joille kelpaa vain tietty uros tai uros ei yksinkertaisesti halua astua tiettyä narttua.

Tiinehtymisvaikeudet

Nartut tiinehtyvät yleisesti ottaen hyvin sekä luonnollisista astutuksista että pakastesperma siemennyksistä. Siemennyksiä ei pidä tehdä normaaliastutuksen sijaan kuin lääketieteellisistä syistä. Normaali lisääntymiskäyttäytyminen on tärkeää säilyttää rodun elinvoimaisuuden kannalta.

Synnytysongelmat

Useimmat synnytykset ovat sujuneet normaalisti.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Nartut ovat erinomaisia äitejä.

Pentukuolleisuus

Maremmano-abruzzese nartut saavat useimmiten yli seitsemän pentua. Isoissa pentueissa osa pennuista voi syntyä kuolleina. Kuolemia voi sattua myös syntymän jälkeen ensimmäisen kahden viikon aikana (Liite 1).

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Näitä ei ole esiintynyt merkittävästi.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Maremmano-abruzzesella ei ole liioiteltuja rakenteellisia tai ulkomuodollisia piirteitä, jotka altistaisivat sairauksille. Rodun suuri fyysinen koko on riskitekijä lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöille. Lisääntymistä vaikeuttavia rakenteellisia ongelmia ei rodussa ole.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä esiintyy rodussa, alhainen kuvausprosentti vaikeuttaa kuitenkin tarkempaa terveyden arviointia. Kyynärnivelten suhteen tilanne on erittäin hyvä. Kasvattajien toivotaan selvittävän perusteellisesti kuvaustulosten saamisen tärkeyttä kasvattiansa omistajille, jotta niitä saataisiin myös jalostuskoiraksi aiotun sisaruksista. Olisi hyvä kuvata 50% jokaisesta pentueesta.

Tulehduksellisista ongelmista mainittakoon ihotulehdus (hotspot) 16,9 % (31kpl) korvatulehdus 6,6 % (12kpl), vatsa-suolistotulehdus 6,6 % (12kpl) ja hiivatulehdus korvissa tai tassuissa 5,5 % (10 kpl) 183:sta vastauksesta. Muita harvempia tulehduksia on yksittäisillä koirilla. Koiria, joilla ei ole ollut minkäänlaisia tulehduksia oli 85,2 %. Nartut ovat hyviä tiinehtymään, synnyttämään ja hoitamaan pentujaan. Urokset astuvat hyvin.

Terveyskyselyn mukaan 87,4 % koiran omistajista oli sitä mieltä, että koira on kokonaisvaltaisesti terve ja sen elämä on ollut helppoa ja vaivatonta ilman jatkuvia eläinlääkärissä käyntejä. Myös kysymykseen erilaisista sairauksista, kuten sokeritauti, epilepsia, kutiseva iho, kasvaimet, sydänvaiva tai maksahaima-munuaisvaiva, saatiin 85,2 %:ssa vastaus, että koiralla ei ole ollut kysytyjä sairauksia (Liite 1).

Ongelmien mahdollisia syitä

Suuri koko altistaa luusto- ja nivelvioille. Kuvaustuloksia koirista on niukasti, jotta tilannetta olisi parempi seurata. Kuvaustulosten puute ja satunnaisuus rodun alkuperämaassa vaikeuttavat myös luustovikojen torjuntaa Suomessa. Useiden tulehduksellisten vaivojen esiintyminen koirarodussa voi johtua immuunijärjestelmän monimuotoisuuden vähenemisestä. Ihotulehduksille altistaa paksu turkki, johon kosteus jää muhimaan. Turkin oikeaan laatuun on syytä kiinnittää huomiota. Italiassa ei ole dokumentoitua tietoa eri sairauksien tai vikojen esiintymisestä.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä (Ryhmä: 1, FCI:n numero: 201. Hyväksytty: FCI 30.8.2021, Kennelliitto 18.11.2021)

KÄYTTÖTARKOITUS: Paimenkoira, jonka pääasiallinen käyttötarkoitus on lammaslaujojen suojelu ja maatilan vartiointi.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 1 lammaskoirat (paitsi sveitsinpaimenkoirat)

Alaryhmä 1 lammaskoirat.

Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Tämä ikivanha lammaslaujojen vartija polveutuu paimenkoirista, joita Abruzzon lammastilalliset edelleen käyttävät, sekä Toscanan ja Latiumin Maremmalla käytetyistä paimenkoirista. Nämä kaksi ikivanhaa rotua ovat sekoittuneet toisiinsa varsinkin 1860-luvulta lähtien, kun lammaslaujoja on siirretty vuodenaikojen mukaan alueelta toiselle.

YLEISVAIKUTELMA: Maremmano-abruzzese on kookas, voimakasrakenteinen ja hienostelematon mutta samalla majesteettinen koira. Rungoltaan säkäkorkeuttaan pitempi, tasapainoinen koira, mittasuhteiltaan ja ääriivoiltaan sopusuhtainen.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Pään pituus on 4/10 säkäkorkeudesta. Kuono on hieman kalloa lyhyempi. Rungon pituus on 1/18 säkäkorkeutta suurempi. Rintakehän syvyys on hieman vähemmän kuin puolet säkäkorkeudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Koiran pääasiallinen tehtävä on lammaslaujan ja maatilan vartioiminen ja puolustaminen, ja tämän tehtävän se suorittaa

päätäväisesti ja valppaasti, isännälleen ja tämän lähipiirille omistautuen.

PÄÄ: Pää on suuri ja litteä, kartion muotoinen ja muistuttaa jääkarhun päätä.

Kallo: Kallo on leveä ja sivulinjoiltaan hieman pyörästynyt, profiililtaan kupera.

Kallon ja kuonon ylälinjat eivät ole aivan yhdensuuntaiset, jolloin koko pään sivukuva on hieman kupera. Kulmakaaret ovat hieman korostuneet. Otsaurre on vähäinen ja niskakyhmy vain juuri havaittava.

Otsapenger: Vain juuri havaittava. Kuonon ja otsan välinen kulma on hyvin avoin.

Kirsu: Melko suuri ja samalla linjalla kuin kuononselkä. Se on kostea, viileä ja väriltään musta, sieraimet avoimet ja suuret. Sivulta katsottuna kirsu ei saa ulottua kuonon etuosan pystysuoraa linjaa pitemmälle.

Kuono: Hieman kalloa lyhyempi. Kuonon syvyys on puolet sen pituudesta. Kuono kapenee tasaisesti kirsua kohden, mutta edestä katsottuna se on kuitenkin tylppä.

Kuonontyvi silmien alta on hieman meislautunut.

Huulet: Edestä katsottuna ylähuulet muodostavat yhtymäkohdassaan pienen puoliympyrän. Huulet eivät ole kovin paksut. Ne peittävät niukasti hampaat ja suupieli on vain hieman korostunut. Kuonon alalinjan muodostavat sen etuosassa huulet, lähempänä kuonon tyveä sen määrittävät alaleuka ja suupieli. Huulten reunat ovat mustat.

Leuat / hampaat: Leuat ovat vahvat ja normaalisti kehittyneet. Etuhampaat säännölliset ja tasaisesti asettuneet. Täydellinen hampaisto, hampaat valkoiset ja voimakkaat. Leikkaava purenta.

Posket: Vain hieman erottuvat.

Silmät: Eivät suuret koiran kokoon nähden, eivät syvällä sijaitsevat eivätkä ulkonevat, pään sivuilla sijaitsevat. Silmät ovat okranväriset tai kastanjanruskeat. Ilme on älykäs ja tarkkaavainen. Silmäaukot mantelinmuotoiset ja luomen reunat mustapigmenttiset.

Korvat: Korkealle poskiluun kaaren yläpuolelle kiinnittyneet, luonnollisesti riippuvat mutta hyvin liikkuvat. Korvat ovat kolmiomaiset (V-muoto), kärkeä kohti kapenevat mutta eivät koskaan pyöreäkärkiset, ja koiran kokoon nähden pienet. Keskipokoisella koiralla korvan pituus on enintään 12 cm. Korvan tyvi on keskileveä.

KAULA: Aina päätä lyhyempi ja niskalinjaltaan kohtuullisesti kaartuva. Kaula on paksu, erittäin vahva ja lihaksikas. Ei koskaan löysää kaulanahkaa. Kaulan karvapeite on paksua ja pitkää ja siitä muodostuu kaulus, joka uroksella on erityisen selvä.

RUNKO: Voimakasrakenteinen.

Ylälinja: Säätä lantioon suora, sen jälkeen hieman laskeva.

Säkä: Hiukan selkälinjaa korkeammalla ja leveä, lapaluiden kärjet etäällä toisistaan.

Selkä: Sivulta katsoen vaakasuora, pituudeltaan noin 32 % säkäkorkeudesta.

Lanne: Sulavasti selkälinjaan liittyvä. Leveä, hieman kaartuva ja voimakaslihaksinen.

Lantio: Leveä, vahva, lihaksikas ja viisto. Sarvennaisista hännäntyveen kaltevuus 20° - 30° tai jopa ylikin.

Rintakehä: Tilava, ulottuu kyynärpäähän tasalle. Syvä, hyvin pyörästynyt ja alaspäin kapeneva, mutta myös rintalastan kohdalta tilava. Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta. Kylkiluut ovat hyvin kaareutuneet ja viistot antaen hyvin tilaa keuhkoille. Rintakehä on pitkä ja myös viimeiset kylkiluut ovat pitkät, viistot ja selvästi kaartuneet.

Alalinja ja vatsa: Rintalasta on pitkä, alalinja kohoaa loivasti vatsaa kohti.

HÄNTÄ: Lantion viistouden vuoksi hännän kiinnityskohta on matalalla. Häntä ulottuu kintereen alapuolelle. Seistessä häntä on riippuva, koiran liikkeessä häntä kohoaa selkälinjan tasolle ja hännän kärki kaartuu hieman. Häntä on tiheäkarvainen ilman hapsuja.

RAAJAT:

ETURAAJAT: Sekä edestä että sivulta katsottuna suorat. Runkoon nähden ja mittasuhteiltaan sopusuhtaiset.

Lavat: Pitkät, viistot, vahvalihaksiset ja hyvin vapaasti liikkuvat. Lavan pituus on noin 1/4 säkäkorkeudesta, kaltevuus vaakatasoon nähden 50–60°

Olkavarret: Vahvalihaksiset, edestä katsottuna lähes pystysuorat, 55–60° kulmassa vaakatasoon nähden ja pituudeltaan noin 30 % säkäkorkeudesta. Olkavarren yläosasta 2/3 on tiiviisti rungon myötäistä. Lavan ja olkavarren välinen kulma on 105–120°.

Kyynärpäät: Rintakehän myötäiset. Nahka on irtonaista ja pehmeää. Kyynärpään kärki on samalla pystysuoralla linjalla kuin lapaluun kärki. Olkavarren ja kyynärvarren välinen kulma on 145–150°.

Kyynärvarret: Voimakaslustoiset, suorat ja pystysuorat, hieman olkavartta pitemmät.

Ranteet: Jatkovat kyynärvarren pystysuoraa linjaa. Voimakkaat, kuivat, sileät ja vankat, herneluu on selvästi erottuva.

Välikämmenet: Eivät liian pitkät eivätkä liian lyhyet. Hyvin kuivat, sivusta katsoen hieman viistot.

Etukäpälät: Suuret ja pyöreähköt. Varpaat ovat tiiviit ja tiheän, lyhyen karvan peittämät. Kynnet mieluiten mustapigmenttiset, joskin ruskehtava väri sallitaan.

TAKARAAJAT: Edestä ja sivulta katsottuina raajojen tulee olla suorat. Runkoon nähden ja mittasuhteiltaan sopusuhtaiset.

Reidet: Pitkät, leveät ja lihaksikkaat, takaosastaan hieman pyöristyvät. Lonkan ja reiden välinen kulma on noin 100°.

Polvet: Tiiviit ja pystysuorassa linjassa raajaan nähden, eivät liian voimakkaasti kulmautuneet.

Sääret: Hieman reittä lyhyemmät. Vaakatasoon nähden noin 60° kulmassa. Vahvaluustoiset, kuivalihaksiset, jänneuurre selvästi erottuva.

Kintereet: Melko paksut ja leveät, kinnerkulma 140–150°

Väljalat: Voimakkaat, kuivat ja leveät, eivät liian pitkät eivätkä liian lyhyet. Ei kannuksia. (Huom. Suomessa typistyskielto)

Takakäpälät: Kuten etukäpälät mutta eivät yhtä pyöreät.

LIIKKEET: Pitkä askel, maatavoittava ravi.

NAHKA: Melko paksu ja kauttaaltaan tiiviisti rungonmyötäinen. Vilkkuluomet ja päkiät ovat mustapigmenttiset.

KARVAPEITE:

Karva: Erittäin runsas, pitkä ja karhealta tuntuva, muistuttaa suoraa hevosen karvaa. Rungossa rungonmyötäistä, vähäinen laineikkaus sallitaan. Kaulassa karvapeite muodostaa runsaan kauluksen ja raajojen takaosissa kohtuulliset hapsut. Kuonossa, kallossa, korvissa ja raajojen etupuolella karva on lyhyttä, rungossa karvan pituus jopa 8 cm. Pohjavilla on runsasta vain talvella.

Väri: Yksivärinen valkoinen. Vähäiset norsunluun, vaalean oranssin tai sitruunan väriset sävyt sallitaan.

KOKO JA PAINO

Säkäkorkeus: Urokset 67–73,5 cm

Nartut 62–70 cm

Paino: Urokset 40–52 kg

Nartut 35–45 kg

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa. Toistuva peitsaus.

VAKAVAT VIRHEET:

- Yhtenevät (toisiaan kohti viettävät) kallon ja kuonon linjat.
- Selän päälle kiertyvä häntä.
- Jatkuva peitsaus.
- Muu kuin rotumääritelmän sallima koko.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai voimakas arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- Täydellinen pigmentin puute kirsussa
- Selvästi kupera tai kovera kuononselkä
- Osittainen tai molemminpuolinen pigmentin puute silmäluomissa
- Herasilmät. Karsastus
- Alapurenta
- Hännättömyys tai töpöhäntä (synnynnäinen tai ty pistetty)
- Kihara karvapeite
- Isabellaväritys, kauttaaltaan norsunluun värinen, isabellan tai norsunluun väriset selvärajaiset läiskät, mustat varjostumat

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Rodun koirien näyttelykäynnit

Suurin osa koirista on saanut arvosanan erinomainen (ERI) jokaisessa ikäluokassa. Kaikista vuosien 2014–2023 aikaisista näyttelytuloksista (881 kpl) on ERI- arviointeja 617 kpl eli reilusti yli 2/3 osaa näyttelykäynneistä. Rodun ulkomuodollinen taso on kuitenkin vaihteleva ja yksilöitä palkitaan suhteellisen helposti korkeilla arvosanoilla, vaikka ne eivät laadullisesti ehkä olisi niin hyviä. Sama koira on voitu palkita sertifikaatilla ja arvosanalla erittäin hyvä (EH) tai hyvä (H) peräkkäisinä päivinä riippuen tuomarın näkemyksestä. Junioriluokan koirat ovat saaneet paljon ERI-arviointeja ja niillä on näyttelykäyntejäkin eniten (220 kpl). Näyttelykäyntien määrä on ollut 458 vuosina 2014–2018 ja 423 vuosina 2019–2023. Näyttelyissä käyvät koirat ovat suurelta osin samoja koiria.

Ei voi arvostella (EVA) tuloksia on ollut 21 kpl. Syynä on ollut esiintymisen holtittomuus tai tuomarın väistely, koska koira on arka. Hylättyjä tuloksia on ollut 4 kpl. Hylkäämisen syynä on ollut koiran rakennevika tai virheellinen purenta. Vihaisuuden takia on hylätty 2 koira. (Taulukko 10).

Taulukko 10. Näyttelytilasto näyttelyluokittain vuosilta 2014–2023. Lähde: SKL

jalostustietojärjestelmä 3/2024. ERI= erinomainen, EH= erittäin hyvä, H= hyvä, T= tyydyttävä, EVA= ei voida arvostella ja HYL = hylätty

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	220 tulosta	72 tulosta	22 tulosta	0 tulosta	6 tulosta	4 tulosta	324 tulosta
Nuorten luokka	108 tulosta	40 tulosta	9 tulosta	1 tulosta	7 tulosta	0 tulosta	165 tulosta
Avoin luokka	160 tulosta	62 tulosta	18 tulosta	3 tulosta	8 tulosta	0 tulosta	251 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	113 tulosta	10 tulosta	1 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	124 tulosta
Veteraaniluokka	16 tulosta	1 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	17 tulosta
Yhteensä	617 tulosta	185 tulosta	50 tulosta	4 tulosta	21 tulosta	4 tulosta	881 tulosta

Rodun koirien ulkomuodon jalostustarkastukset vuosina 2014–2023

Vuonna 2014 jalostustarkastuksen piti italialainen rodun ulkomuototuomari ja rodun kasvattaja Anna Albrigo, osallistujia oli 9 koiraa. Vuonna 2015 tarkastajana oli ulkomuototuomari Tarja Löfman, osallistujia, osallistujia 7 kpl. Vuonna 2017 tarkastajana oli italialainen rodun kasvattaja Dario Capogrosso, osallistujia oli 8 koiraa. Arviot tehtiin jalostustarkastuskaavakkeelle, joka oli käännetty suomeksi italialaisesta mallista. Arvioinnit tehtiin vuonna 2018 ensimmäistä kertaa Suomen Kennelliiton virallisen jalostustarkastuskaavakkeen mukaan verraten niitä rodulle tehtyyn ihanneprofiiliin (liite 5). Vuosina 2018–2023 SKL:n Ulkomuodon jalostustarkastukseen on osallistunut yhteensä 27 koiraa, joista arviot on kirjattu SKL:n jalostustietojärjestelmään. Tarkastuksia on järjestetty koiran omistajien toiveiden mukaan eri paikkakunnilla ympäri Suomea. Osallistumisten toivotaan lisääntyvän edelleen. Koirilla on ollut paljon hyviä ominaisuuksia, mutta huomautettavaakin löytyy.

Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Maremmano-abruzzesen alkuperäinen käyttötarkoitus on eläinlaumojen suojeleminen ja alueiden sekä omaisuuden vartiointi. Koiran ulkomuodon tulisi palvella sen käyttötarkoitusta. Koiran rakenteen tulisi mahdollistaa tarvittaessa nopea ja ketterä liikkuminen sekä kamppailu petoeläimen kanssa. Koiran ravin kuuluu olla vaivatonta, pitkää, joustavaa ja maatavoittavaa. Käyttötarkoituksen kannalta turkin oikea laatu (runsas, pitkä karhea vrt. suora hevosen karva) ja riittävät etu- ja takakulmaukset ovat tärkeitä asioita. Koiran nahan tulisi olla kiinteästi rungon myötäistä. Rodun rakenne on Suomessa pysynyt lähes alkuperäisenä, eikä siinä ole havaittu muutoksi. Koirat ovat toisiinsa verrattuna erinäköisiä sopian kuitenkin rotumääritelmään.

Keskeisimmät ongelmakohdat ulkomuodossa:

- Pää on kokonaisuudessaan liian lyhyt. Otsapenger ja kulmakaaret ovat liian korostuneet. Pää on korvien välistä liian kapea tai kallo on pyöreä. Kuono on liian kevyt ja tyvestä puuttuu täyteläisyys. Alaleuka on kevyt. Pään kiilamaisuus puuttuu. **73,4 %:lla terveyskyselyyn vastanneista (177kpl) on normaali leikkaava purenta, 9 %:lla on lievä yläpurenta ja noin 5,1 %:lla on tasapurenta.**
- Koiran ilme ei ole tyyppillinen: Pyöreät silmät tai väärin asettuneet silmät. Isot, liian alas kiinnittyneet pyöreäkärkiset korvat.
- Pysty, lyhyt lantio, jolloin hännän kiinnityskohta on liian ylhäällä ja häntä kääntyy kiepille selän päälle.
- Liian niukat etu- ja takakulmaukset, myös liian voimakkaita takakulmauksia esiintyy.
- Ahdas takaosa. **Terveyskyselyn mukaan vastanneista (183 kpl) 13,7 %:lla oli pihtikintut. Ahdas etuosa, jolloin tassut kääntyvät sivulle, oli 13,1 %:lla (Liite 1).**
- Liian pehmeä tai kihara turkki, hyvin lyhyt turkki. Uroksilla ei ole kunnon kaulusta.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Maremmano-abruzzesen edellisen jalostuksen tavoiteohjelman (JTO) voimassaolokausi on **2020–2024**.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rotumme ensimmäinen JTO oli voimassa vuosina 1994–1998.

Edelliseen tavoiteohjelmaan (2020–2024) kirjatut jalostustavoitteet sekä niiden toteutuminen.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
<p>Jalostuspohja: Tavoitteena on lisätä rodun monimuotoisuutta.</p> <p>Yhdistelmien sukusiitosasteiden pitäminen lähellä 0%, kuitenkin alle 6,25% viidellä sukupolvella laskettuna.</p>	<p>PEVISA-ohjelman jälkeläismäärärajoitus 20 pentua/koira.</p> <p>Jalostussuosituksissa suositellaan pitämään sukusiitosaste alle 6,25% viidellä sukupolvella laskettuna.</p> <p>Terveiden eri sukuisten tuontikoirien hankkiminen.</p> <p>Kaksoisastutukset, astutukset ulkomailla, koiralainat, tuontisperman käyttäminen.</p> <p>Turvakarrin artikkelit.</p> <p>Lonkka- ja kyynärnivelkuvauksiin motivoiminen jalostusmateriaalin saamiseksi.</p>	<p>Jalostukseen käytettävien koirien määrä on lisääntynyt. Monimuotoisuus ei ole kuitenkaan lisääntynyt toivotusti koirien keskinäisen lähisukulaisuuden vuoksi.</p> <p>Sukusiitosasteen tavoitetta lähelle 0% ei ole saavutettu vaan päinvastoin, sukusiitosaste on noususuhdanteinen ollen keskimääräisesti yli 2%. Sukusiitosasteet ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi pysytelleet alle 6,25%.</p> <p>Terveiden tuontikoirien määrä on laskenut viime vuosina. Useilla tuonneilla samaa italialaista taustaa kuin koirissa Suomessa.</p> <p>Kaksoisastutuksia on tehty kaksi kertaa, yksi narttu viety Italiaan astutettavaksi, yksi astutus ulkomailla, koiralainoja on ollut yksi.</p> <p>Lonkkien ja kyynärnivelten kuvausprosentti on laskenut.</p>
<p>Käyttäytyminen ja luonne: Tavoitteena on säilyttää rotu hyvähermoisena ja yhteiskuntakelpoisena vahtikoirana.</p>	<p>Pentujen sosiaalistamisen tärkeyttä kasvattajan luona ja uudessa kodissa korostetaan. Emän tasapainoisen luonteen tärkeyttä korostetaan.</p>	<p>Rodun luonteessa on ilmennyt viime vuosina arkuutta, aggressiivisuutta ja voimakasta vilkkautta.</p>

<p>Perusluonteeltaan koiran tulisi olla rauhallinen ja sävyisä.</p> <p>Jalostukseen ei käytetä arkoja, vihaisia tai ääniarkoja koiria.</p>	<p>Luonteentestausta suositellaan kaikille (LTE, MH-luonnekuvaus, Käyttäytymisen jalostustarkastus) ja pyritään järjestämään vuosittain jalostustarkastuksia ja luonteentestauksia.</p> <p>Jaetaan tietoa rodunomaisen ympäristön merkityksestä luonteen tasapainoisuudelle.</p> <p>Terveyskyselykartoitukset</p>	<p>Useiden koirien luonteista ei ole tietoa.</p> <p>Jalostustarkastuksiin ja luonteentestauksiin on osallistunut viime vuosina vähän koiria.</p> <p>Jalostustarkastuksia on järjestetty. Viralliseen luonnetestiin ja MH-kuvaukseen on osallistunut muutama koira.</p> <p>Broholmer yhdistyksen järjestämään Käyttäytymisen jalostustarkastukseen rodulla on oikeus osallistua kerran vuodessa Lahden seudulla. Kaksi koira on osallistunut.</p> <p>Koiria myydään edelleen sopimattomiin olosuhteisiin.</p> <p>Terveyskyselyn avulla on kartoitettu luonteiden tämänhetkistä tilannetta.</p>
<p>Käyttöominaisuudet: Rodun työominaisuuksien säilyttäminen.</p> <p>Koirat tulisivat myydyiksi eläinten parissa työskenteleviksi ja maatalojen vahdeiksi.</p>	<p>Pentuja kasvatetaan lammas- ja eläintiloilla sekä rodunomaisessa maalaisympäristössä.</p> <p>Koiran rodunomaisesta ympäristöstä ja rodunomaisen työn tekemisestä tiedottaminen.</p> <p>Rodun työkoiratoimikunta on kerännyt tietoja koirien työskentelystä tiloilla koti- ja ulkomailla.</p> <p>WWF:n Laumanvartijahankkeen kirjallisuuskatsaus ja Laumanvartijahankkeen kyselyn tulokset yhdistyksemme kotisivulla. WWF:n luentosarja eläinvahteina työskentelevistä koirista kaikkien kuunneltavissa.</p>	<p>Tavoitteet ovat osittain toteutuneet.</p> <p>Lammas- ja eläintiloilla on kasvatettu pentuja. Pentuja on mennyt eläin- ja maatalojen vahdeiksi.</p> <p>Koiria kasvatetaan edelleen suuria määriä vain tarhakoirina.</p> <p>Pentujen määrä on suuri, joten niitä päätyy taajama-alueille ja rivitalokoteihin.</p> <p>Yksittäisiä kasvattajia on osallistunut tilaisuuksiin. Päivälehdissä on ollut artikkeleita rodusta.</p> <p>Vain pieni osa jäsenistöstä osallistuu keskusteluihin.</p> <p>Turvakarri tavoittaa vain pienen</p>

	<p>Osallistutaan maatalousalan tilaisuuksiin ja julkaistaan artikkeleita.</p> <p>Yhdistyksen järjestämät nettikeskustelut. Turvakarrin artikkelit</p>	<p>jäsenmäärän.</p>
<p>Terveys ja lisääntyminen: Hyvä lonkkaterveys tulee säilyttää tai parantaa sitä.</p> <p>Lonkkakuvausprosentin nostaminen 50% kannasta. 50% pentuesisaruksista luustokuvataan.</p> <p>Yleisen terveystilanteen pitäminen hyvänä</p> <p>Astutukset tapahtuvat luonnonmukaisesti.</p> <p>Vain terveitä ja hyvät lisääntymisominaisuudet omaavia koiria käytetään uudelleen.</p>	<p>Jalostussuositukset ja PEVISA-ohjelma edellyttävät lonkka- ja kyynärnivelterveyttä.</p> <p>Terveyttä seurataan jatkuvasti avoimna olevalla terveystutkimuksella ja terveydestä tiedotetaan.</p> <p>Asiantuntijaluennot, Turvakarrin artikkelit.</p> <p>Kuolinsyytilaston pitäminen ajan tasalla.</p>	<p>Tavoitteet ovat toteutuneet osittain. PEVISA-ohjelmaa on noudatettu.</p> <p>Kuvausprosentin nostaminen koko kannan osalta ei ole toteutunut.</p> <p>Pentueiden osalta tutkimustavoite ei ole toteutunut.</p> <p>Terveystutkimustuloksia on niukasti koiramäärään nähden.</p> <p>Vain osa on merkinnyt edesmenneen koiransa SKL:n kuolinsyytilastoon.</p> <p>Astutukset ovat pääasiassa tapahtuneet luonnonmukaisesti, poikkeuksena muutama yhdistelmä, jossa uros on ollut jo iäkäs.</p> <p>Asiasta ei ole varmaa tietoa, koska yli puolesta koiria ei ole tietoa yleisestä terveydestä tai luonteesta eikä niille ole tehty terveystutkimuksia.</p>
<p>Ulkomuoto: Ulkomuodossa esiintyvien puutteiden korjaaminen rotumääritelmän mukaisesti pään, takaosan, hännäkiinnityksen ja -pituuden, polvikulmausten, etu- ja takaosan rakenteen sekä karvan osalta.</p>	<p>Jalostusohjesäännön suositukset:</p> <p>-vähintään 1 x EH ja 1 x ERI, tai</p> <p>-koira on osallistunut jalostustarkastukseen</p> <p>-uroksella ja nartulla ei ole samoja virheitä ulkomuodossaan.</p> <p>Järjestetään jalostustarkastuksia.</p>	<p>Tavoitteet ovat osittain toteutuneet ulkomuodon osalta.</p> <p>Pään muodossa, koiran ilmeessä, hännän kiinnityksessä, polvikulmauksissa, etu- ja takaosan rakenteessa sekä turkin pituudessa on vielä toivomisen varaa.</p> <p>Jalostustarkastuksia on</p>

	<p>Osallistutaan ulkomuototuomarikoulutuksiin.</p> <p>Kannustetaan viemään koiria näyttelyihin.</p> <p>Järjestetään vuosittain rodun erikoisnäyttely.</p> <p>Italialaisia rodun asiantuntijoita tuomaroimaan, jalostustarkastamaan ja luennoimaan.</p>	<p>järjestetty koiranomistajien toiveiden mukaan, mutta jalostukseen käytetään paljon koiria, joilla ei ole näyttelytuloksia tai jalostustarkastusta.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksiin on osallistuttu.</p> <p>On kerrottu näyttelykäytännöistä ja järjestetty leikkimielisiä näyttelyitä ja näyttelykoulutusta kesätapahtumissa. Vuosittainen näyttelykoirakilpailu.</p> <p>Erikoisnäyttelyihin on vuosittain osallistunut useita koiria.</p> <p>2019 tuomarina ital. Gian Vullo, joka myös luennoi. 2017 jalostustarkastajana ital. Dario Capogrosso, luento. 2014 jalostustarkastajana ital. Anna Albrigo, luento.</p>
--	--	--

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostuksen ulkopuolelle jää runsaasti hyväluonteisia eläin- ja aluevahteina toimivia koiria. Luustoltaan kuvaamattomia, mutta jalostuskäyttöön mahdollisia koiria, on tarkasteluajankohtana vuosina 2014–2023 syntyneistä jopa 65% koirista. Näiden koirien ulkomuodosta tai luonteesta ei myöskään ole tietoa.

Jalostussuositusten ja PEVISA:n ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuositukset ovat ajan tasalla. Jälkeläisrajoitus 20 pentua/koira PEVISAan JTO:ssa vuosille 2020–2024 oli järkevä ratkaisu. Tätä kannattaa jatkaa JTO:ssa vuosille 2025–2029. Näin koirakanta tulee hyödynnettyä monipuolisemmin, jälkeläismäärät pysyvät tasaisempina ja eri sukuisten tuontikoirien hankinta tulee välttämättömäksi. Monimuotoisuuden säilyttäminen on välttämätöntä pienessä koirakannassa. Lonkka- ja kyynärniveltulosten vaaditut raja-arvot rekisteröinnin ehtona ovat ajan tasalla luustoterveyden edistämiseksi.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Tavoitteena on rodun monimuotoisuuden lisääminen Suomessa, koska vain siten rotu säilyy elinvoimaisena ja terveenä.

Käyttäytyminen ja luonne

Tavoitteena on säilyttää rotumme hyvähermoisena ja yhteiskuntakelpoisena vahtikoirana. Perusluonteeltaan koiran tulisi olla rauhallinen ja sävyisä. Oman alueensa ulkopuolella tai kaukana omista eläimistään maremmano-abruzzesen tulisi käyttäytyä hillitysti omistajansa kanssa.

Käyttöominaisuudet

Tavoitteena on rodun työkäyttöominaisuuksien säilyttäminen rodunomaisessa työssä lammaslaumojen sekä muiden eläinten suojelijana ja maatilojen vartijana.

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteena on saada lisättyä lonkka- ja kyynärnivelkuvausten määrä 50 %:iin koko kannasta. Tavoitteena on säilyttää rodun kokonaisvaltainen terveys ja luonnonmukainen lisääntyminen.

Ulkomuoto

Tavoitteena on korjata seuraavia tärkeimpiä ulkomuodon puutteita rotumääritelmän mukaisiksi.

Pää: Pää on kokonaisuudessaan liian lyhyt tai kuono on liian lyhyt suhteessa kalloon. Otsapenger ja kulmakaaret ovat liian korostuneet. Pää on korvien välistä liian kapea tai kallo on pyöreä. Kuono on liian kevyt ja tyvestä puuttuu täyteläisyys. Alaleuka on kevyt; lyhyt ja kapea. Huulet ovat löysät ja alahuuli roikkuu. Koiran ilme ei ole oikea, jos korvat ovat liian suuret, pyöreäkärkiset ja alas kiinnittyneet, silmät väärin asettuneet tai pyöreät. Pään kiilamaisuus puuttuu.

Takaosa ja häntä: Pysty, lyhyt lantio, jolloin hännän kiinnityskohta on liian ylhäällä ja häntä kääntyy kiepille selän päälle. Liian lyhyt häntä.

Polvet: Suorat polvikulmat, liian voimakkaat polvikulmat

Etu- ja takajalat: Ahdas etu- tai takaosa

Karvapeite: Liian pehmeä turkki, lyhyt turkki, uroksilla kaulus puuttuu. Kihara turkki.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suosituksien jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

- Yhdistys suosittaa, että jalostukseen käytettävät koirat ovat mahdollisimman terveitä (lonkat A tai B ja kyynärnivelet 0) ja hyväluonteisia. **Suosittellaan, että jalostukseen käytettävillä koirilla on hyväksytty (=ihanneprofiilin mukainen) luonteen testaustulos: Suomen Kennelliiton viralliset testaukset ja osallistumisen alaikäraja: LTE 24 kk, MH 18 kk ja Käyttäytymisen jalostustarkastus 18 kk. Myös oma epävirallinen testimme käy, osallistumisikä 24 kk.** Purentavikaista tai entropiumia sairastavaa koira ei pidä käyttää jalostukseen. Jalostukseen ei myöskään tule käyttää koira, joka on luonteeltaan todettu selvästi araksi, aggressiiviseksi tai paukkuaraksi.
- Jalostukseen käytettävät koirat ovat vähintään 24 kuukautta vanhoja.
- Jalostukseen suositellaan käytettäväksi koira, joka on virallisessa näyttelyssä saanut vähintään kaksi tulosta: 1x EH ja 1x ERI. Koiran tulee olla vähintään **18 kk vanha** saadessaan toisen näistä tuloksista. Vaihtoehtona on, että koira on osallistunut ulkomuodon jalostustarkastukseen, johon osallistumisen ikäraja on 18 kk kuukautta.

- Uroksella ja nartulla ei ole samoja puutteita ulkomuodossaan.
- Suositellaan, että yhdistelmän sukusiitosaste on alle 6,25 % viidellä sukupolvella laskettuna. Sukukatokertoimen kannalta suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaulussa esiinny useammin kuin kerran (sukukatokerroin on 1,0 eli 100 % sukutaulusta on eri koiria). Neljän polven sukutaulussa sukukatokertoimen tulisi olla yli 0,90 (90 % sukutaulusta eri koiria).

PEVISA-vaatimukset:

PENTUJEN FI- JA ER-REKISTERIIN REKISTERÖINNIN EHTONA OLEVAT TUTKIMUKSET:

Molemmilta vanhemmilta vaaditaan lonkka- ja kyynärtulos, jotka koira voi saada aikaisintaan 18-kuisena lonkkien raja-arvon ollessa C ja kyynärien 1.

MUUT ERITYISEHDOT:

Lonkkatuloksen C saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A tai B saaneen koiran kanssa.

Kyynärtuloksen 1 saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Yhden koiran elinikäinen jälkeläismäärä on 20 pentua.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotuyhdistyksen toimenpiteet

Jalostuspohjan monimuotoisuuden lisääminen:

- Jälkeläisrajoitus 20pentua/koira
- Jalostussuosituksat koskien yhdistelmien sukusiitosastetta ja sukukatokerrointa
- Tuontikoirat mahdollisimman erilaisista sukulinjoista
- Kaksoisastutukset, astutukset ulkomailla, koiralainat, tuontisperman käyttäminen
- Lonkka- ja kyynärnivelkuvausten nostaminen vähintään 50%:iin
- Jäsenten uroslista yhdistyksen kotisivulla
- Jalostusta käsittelevät artikkelit Turvakarrissa ja asiantuntijaluennot
- Jalostustoimikunnan ohjaus urosten valinnassa

Käyttäytyminen ja luonne säilytetään tasapainoisena:

- Luonteentestaukset (LTE, MH-luonnekuvaus ja Käyttäytymisen jalostustarkastus)
- Italialaisen mallin mukaisen yhdistyksen oman luonteentestauksen käyttöön ottaminen uudelleen (käytetty vuosina 2017–2019)
- Jalostussuosituksat luonteen osalta
- Artikkelit eri luonteentestauksista ja rodun ihanneprofiileista
- Terveyskysely, SKL:n kuolinsyytilasto
- Ulkomuodon jalostustarkastusten järjestäminen
- Koirien käsiteltävissä olemisen seuraaminen näyttelyissä näyttelyarvosteluista
- Tiedottaminen maremano-abruzzesen rodunomaisen ympäristön merkityksestä ja rodunomaisten työmahdollisuuksien merkityksestä tasapainoisen luonteen kehittämisessä
- Koiran opettamisesta ja käsittelystä tiedottaminen

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen:

- Työkoiratoimikunnan aktivoiminen
- Terveyskysely ja tarkennettu kysely koiran työominaisuuksista sen omalla alueella ja eläinaumansa parissa

- Tiedotetaan koiran rodunomaisesta tarpeesta elää väljällä maaseudulla maatilan ja eläinten vahtina
- WWF:n luentosarja eläinvahteina työskentelevistä koirista on kaikkien kuunneltavissa
- Seuramme kotisivulta löytyvät Laumanvartijaeläinhankkeen kirjallisuuskatsaus ja Laumanvartijahankkeen kyselyn tulokset

Terveys pyritään pitämään hyvänä ja lisääntyminen luonnonmukaisena:

- PEVISA
- Jalostussuositukset terveyden osalta
- Terveyskysely
- Pentueseurantakysely
- Kuolinsyytilaston seuraaminen

Ulkomuotoa pyritään saamaan rotumääritelmän mukaiseksi:

- Näyttelytulosten seuraaminen
- Osallistuminen ulkomuototuomarikoulutukseen
- Jalostussuositukset ulkomuodon osalta
- Jalostustarkastusten järjestäminen
- Erikoisnäyttelyn järjestäminen vuosittain
- Näyttelykoirakilpailu vuosittain
- Epävirallisen näyttelyn ja näyttelykoulutuksen järjestäminen seuran tapahtumien yhteydessä
- Rodun kotimaan ulkomuoto- ja/tai luonnetestausten tuomari luennoimaan rodusta

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat

Suurin uhka on rodun geenikannan monimuotoisuuden väheneminen ja vaikeus löytää eri sukuisia koiria. Rodun kotimaassa Italiassa koirien rekisteröinti on ollut viime vuosina vähäistä. Samojen koirien ja linjojen käyttö on liian suurta. Valinnan mahdollisuudet Suomessa ovat pienet pelkästään vähäisten lonkka- ja kynnärnivelkuvausten takia. Koiran omistajia on runsaasti seuratoiminnan ulkopuolella, joten yhdistyksen jakama tieto ei tavoita heitä. Useilla kasvattajilla on samaa narttulinjaa. Kasvatustyö ei saisi olla samojen sukujen ”pyörittämistä”, monesti vain koirien ”tuottamista” ilman minkäänlaisia jälkeläistuloksia. Tieto koirien kuolinsyistä on myös puutteellista.

Uhka koko rodulle Suomessa on myös se, että ajatellaan vain omaa kasvatustyötä välittämättä rodun kokonaistilanteesta. Kasvattajien ajatukset rodun parhaasta eroavat suuresti toisistaan ja yhteistyön tekeminen on vaikeaa. Jalostusvalinnoissa painotetaan etenkin näyttelytuloksia ja luonteiden testaamiseen ja vaalimiseen panostetaan liian vähän. Pitkäaikainen tarhakasvatus ilman rodunomaisen työskentelyn mahdollisuutta on riski tasapainoiselle luonteelle. **Monen koiran jalostuskäyttö täyttyy jo hyvin nuorena, mikä on riski rodun terveydelle, koska monet sairaudet tulevat ilmi vasta yli viisivuotiaille koirilla.**

Rodun terveystilanteen ja lonkkien sekä kynnärnivelten arvioiminen on vaikeutunut, koska kuvausaktiivisuus on parin viime vuoden aikana vähentynyt merkittävästi. On myös syntynyt isoja pentueita, joista ei saada mitään terveyteen tai luonteeseen liittyviä tietoja. Jos näin jatkuu, jalostusmateriaali pienenee entisestään. Lisäksi Italiasta on vielä vaikea saada laajemmin kuvaustuloksia.

Pentutuotantoa ei tulisi kasvattaa, koska riskinä on, että pentuja myydään helpommin sopimattomaan ympäristöön tai niistä luovutaan pitovaiketeiden ja käyttäytymisongelmien takia. Mikäli pennut kasvavat vain virikkeettömissä tarhaolosuhteissa, ilmenee niillä herkästi sosiaalisuusongelmia ja arkuutta. Kasvattajalla on suuri vastuu tasapainoisen luonteen omaavien jalostuskoirien valinnassa, pentujen sosiaalistamisessa ja jälkeläisarviointien saamisessa.

Yhdistyksen jäsenmäärä ei ole lisääntynyt huolimatta suuresta koiramäärän kasvusta. Olisi tärkeää, että kasvattajat liittäisivät pennun ostajat pentujäseniksi, mikä puolestaan olisi kannustava tekijä jäsenyyden jatkamiselle. Uusia jäseniä olisi hyvä saada lisää, jotta yhdistyksen toiminta saadaan turvattu. Rotuun perehtyneestä jäsenistöstä voidaan saada aktivoitua myös uusia kasvattajia, kun rodun tuntemus on vankalla pohjalla.

Mahdollisuudet

Maremmano-abruzzese on osoittautunut erinomaiseksi eläinten vahdiksi, maaseudun piha-alueiden suojelijaksi ja perheiden turvaksi. Onnistunut työkäyttö kertoo tasapainoisesta luonteesta, kysyntää eläintiloille on. Muutamat kasvattajat pitävät myös lampaita ja muita eläimiä, mikä on eduksi eläinvahdiksi aiotulle pennulle. Monille perheille m-a on turvallinen seuralainen ja lenkkikaveri, mistä syystä koiria kysellään maaseudun piha-alueiden vahdiksi. Kasvattajan luona annetut sosiaaliset valmiudet perhe-elämään ovat tarpeen. Luonteen testaukset selvittävät koiran yhteiskuntakelpoisuutta ja toivotaan, että niihin osallistuminen lisääntyy. Hyvän luonteen merkitystä isolle vahtikoiralle ei voi liikaa korostaa, koska julkisuudessa keskustelua eri rotujen vaarallisuudesta käydään vähän väliä. M-a:n tasapainoinen luonne on myös tavalliselle koiranomistajalle kaikkein tärkein asia.

Ulkomuotoarviot koirista näyttelytulosten perusteella ovat hyviä. Näyttelyissä kävijät ovat kuitenkin paljolti samoja koiria, joten olemme järjestäneet jalostustarkastuksia eri puolella Suomea. Pentuja kysellään myös ulkomaille, mikä on hieno asia.

Yhteydet Italian rotuyhdistykseen (CPMA) toimivat hyvin ja meillä on italian kielen taitajia yhdistyksessämme.

Varautuminen ongelmiin

- Ongelmiin varaudutaan jakamalla asianmukaista tietoa ihmisille, rodun harrastajille ja kasvattajille maremmano-abruzzeselle sopivasta elinympäristöstä, käyttäytymisestä, opettamisesta sekä terveydestä.
- Jalostustoimikunta pysyttelee ajan tasalla rotumme tilanteesta ja tiedottaa siitä seuran kotisivuilla ja kokouksissa.
- Kannustetaan kasvattajia ja uusia kasvatustyötä harkitsevia perehtymään koko rodun tilanteeseen ja etsimään eri sukuisia narttuja ja uroksia verrattuna nykyiseen paljon saman sukuisuutta sisältävään kantaan, jotta monimuotoisuus pysyisi yllä.
- PEVISAan on kirjattu 20 pentua yksilön elinikäiseksi jälkeläismääräksi, jotta päästään mahdollisimman monen eri koiran jalostuskäyttöön ja ”joudutaan” hankkimaan erisukuisia tuontikoiria.
- Lonkkien ja kyynärnivelten terveyttä pyritään edistämään PEVISA-vaatimuksilla. Kannustetaan koirien omistajia viemään kuvauksiin.
- Korostetaan kasvattajan vastuuta pennun sosiaalistamisessa sekä ostajien ohjeistamisessa ja auttamisessa. Myös urosten omistajien vastuuta pentujen tekemisessä on syytä korostaa.
- Testataan koirien luonteita, etenkin jalostukseen käytettävien koirien kohdalla tämä on tärkeää.
- Kannustetaan koiran omistajia näyttelyissä ja jalostustarkastuksissa käynteihin.
- Pidetään hyviä yhteyksiä rodun kotimaahan Italiaan ja muihinkin maihin, joissa on rodun harrastajia. Käydään keskustelua rodun luustotilanteesta ja monimuotoisuuden yllä pitämisestä

etenkin italialaisten kasvattajien kanssa.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2025	Kesäpäivä Terveyskysely jatkuu Järjestetään ulkomuodon jalostustarkastuksia Erikoisnäyttely Asiantuntijaluento ajankohtaisesta aiheesta Nettikeskustelut ajankohtaisista aiheista
2026	Kesäpäivä Terveyskysely jatkuu (vuosianalyysi) Järjestetään ulkomuodon jalostustarkastuksia Erikoisnäyttely Asiantuntijaluento Nettikeskustelut ajankohtaisista aiheista Kysely koirien kotikäyttäytymisestä
2027	Kasvattajatapaaminen, jonka yhteydessä asiantuntijaluento Terveyskysely jatkuu Kesäpäivä Järjestetään ulkomuodon jalostustarkastuksia Erikoisnäyttely Nettikeskustelut ajankohtaisista aiheista
2028	Kesäpäivä Terveyskysely jatkuu (vuosianalyysi) Kysely koirien kotikäyttäytymisestä Erikoisnäyttely Järjestetään ulkomuodon jalostustarkastuksia Asiantuntijaluento ajankohtaisesta aiheesta JTO:n laatiminen vuosille 2030–2034 Nettikeskustelut ajankohtaisista aiheista
2029	Kesäpäivä Terveyskysely jatkuu Erikoisnäyttely Järjestetään ulkomuodon jalostustarkastuksia Asiantuntijaluento Nettikeskustelut ajankohtaisista aiheista

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Jalostustoimikunta kerää tietoja Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä, terveyskyselystä, luonteentestauksista, jalostustarkastuksista ja näyttelytuloksista ja antaa vuosittain raporttinsa yhdistyksen vuosikokouksen yhteydessä. Selvitys liitetään hallituksen tekemään toimintakertomukseen ja tarvittavat toimenpiteet ”korjausten” varalle kirjataan seuraavan vuoden toimintasuunnitelmaan. Lisäksi jalostustoimikunta seuraa rodun kannan kehitystä ja tiedottaa siitä seuran kotisivuilla, Turvakarri-lehdessä ja Facebookissa. Seura järjestää jalostustarkastuksia, epävirallisia näyttelyitä ja erikoisnäyttelyitä. Terveyskyselyä jatketaan ja kasvattajille sekä koiran omistajille suunnataan lisäksi täsmällisempiä kyselyitä.

7. LÄHTEET

Bonanno, Fabrizio, 1997. *Il Pastore Maremmano Abruzzese*. Work Dogs 59: 4–17

Breber, Paolo, 1990. *Il cane da pastore maremmano-abruzzese*. 4.painos. Vallecchi Editore S.p. A, Firenze

Coppinger, L. & R. 2005. *Koira, ihmisen paras ystävä biologin näkökulmasta*. Dark Oy, Vantaa.

CPMA & ENCI, 2015. *Il cane da pastore maremmano-abruzzese, Un millenario guardian delle greggi e uno straordinario compagno di vita*.

Mäki, K. 2000. *Sukulaisuussuhteesta sukusiitokseen*. Golden Ring 3: 43–46.

Julkaistu myös mm. Ranskis (2001)2: 12–15. Julkaistu nimellä "Monilla roduilla sukusiitosaste on yhä nousussa" Koiramme 10/2001 s. 36–41.

Mäki, K. 2007. *Vain monimuotoinen koirarotu selviää*. Koiramme 12: 20–25.

Mäki, K. ja Mujunen, S. 2018. *Koiranjalostus, perinnöllisyyden ja jalostuksen perusteet*. Tallinna Raamatutrükikoda, Tallinna.

Suomen Dobermannyhdistys ry., jalostustoimikunta. *Sukukatkerroin SKK (Ancestor loss Coefficient)* <http://www.sdy.fi/jalostus/Sukukatkerroin.pdf> (lainattu 15.8.2018)

Suomen Kennelliitto ry:n KoiraNet tietokanta

Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki: *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja*

Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki: *Sukusiitos*

Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki: *Tehollinen populaatiokoko*. <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko> (Viitattu 16.1.2024)

Suomen Kennelliitto, Jalostusstrategia 2024–2028

Suomen Kennelliitto, Lonkkanivelen kasvuhäiriö, Ell Anu Lappalainen

Suomen Kennelliitto, Kyynärnivelen kasvuhäiriöt, Ell Anu Lappalainen

Suomen Maremmano-Abruzzese Seura ry:n kotisivut (<http://www.maremmano-abruzzese.fi/index.html>)

British Kennel Club, Rosana Albo, CBKC-Std.Dpt

Dansk Kennel Klub

Estonian Kennel Union

Italian kennelliitto (ENCI)

Norjan Kennelliitto

RKF International Department, Makeeva Irina

Svenska Kennelklubben

US Maremma Club

ANKC/Shona Hofmeier/Linda Bagnall, Kennel Casadicani (kasvattaja, Australia)

Eline Jagtenberg, Kennel Parcodaini (kasvattaja, Hollanti)

8. LIITTEET

Liite 1. "Terveyskysely maremmano-abruzzesen omistajille". Terveyskysely on aloitettu 1.1.2017 ja jalostuksen tavoiteohjelmaa varten on analysoitu 2.2.2024 mennessä kertyneet tiedot 183:sta koirasta.

Liite 2. Luonteentestauksen ihanneprofiilit, Luonnetesti

Liite 3. Luonteentestauksen ihanneprofiilit, MH-luonnekuvaus

Liite 4. Luonteentestauksen ihanneprofiilit, Käyttäytymisen jalostustarkastus

Liite 5. Ulkomuodon jalostustarkastuksen ihanneprofiili